

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет охорони здоров'я, соціальної роботи та психології
Кафедра Школи соціальної роботи імені професора Володимира Полтавця

Кваліфікаційна робота
освітній ступінь – магістр

на тему: **«ДІЯЛЬНІСТЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ЩО НАДАЮТЬ
ДОПОМОГУ ЖІНКАМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ГЕНДЕРНО
ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ
ВІЙНИ В УКРАЇНІ»**

Виконала: студентка 2-го року навчання

Спеціальності

231. Соціальна робота

Колодка Анастасія Володимирівна

Керівниця:

Романова Н. Ф.,

кандидатка педагогічних наук, доцентка

Рецензент:

Гусак Н.Є.,

кандидатка соціологічних наук, доцентка

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою «_____»

Секретар ЕК _____

«_____» _____ 2024

Київ – 2024

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЖІНОК	8
1.1 Сучасний стан гендерно зумовленого насильства щодо жінок в умовах війни.....	8
1.2 Теоретичні засади гендерно зумовленого насильства та нормативно-правове забезпечення соціальної підтримки постраждалих жінок.....	12
1.3 Міжнародні підходи із запобігання та протидії гендерно зумовленого насильства щодо жінок.....	15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	21
2.1 Час і місце проведення дослідження.....	21
2.2 Етапи та процедура дослідження.....	21
2.3 Методи та інструменти дослідження.....	22
2.4 Характеристика вибірки дослідження.....	23
2.5 Етичні засади проведення дослідження.....	25
2.6 Концептуалізація та операціоналізація понять.....	25
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ НУО З ПІДТРИМКИ ЖІНОК, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ	28
3.1 Основні напрямки роботи НУО по роботі з жінками, які постраждали від гендерно зумовленого насильства.....	28
3.2 Види соціальної підтримки та особливості впровадження послуг для жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства.....	45
3.3 Приклади кейсів у роботі з жінками, які постраждали від гендерно зумовленого насильства в умовах повномасштабної війни.....	53
РОЗДІЛ 4. ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	64

ВИСНОВКИ.....	67
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТОК А Опитувальник для працівників неурядових організацій.....	78
ДОДАТОК Б Схема контент-аналізу веб-сторінок неурядових організацій.....	82

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

БФ – Благодійний фонд

ГО – Громадська організація

ГЗН – Гендерно зумовлене насильство

НУО – Неурядова організація

ВСТУП

Більше третини жінок у всьому світі зазнають тієї чи іншої форми насильства протягом свого життя. Однак цей показник вищий у надзвичайних ситуаціях, конфліктах та кризах, коли вразливість та ризики зростають, а найчастіше порушується сімейний, громадський та правовий захист.

Організація Об'єднаних Націй визначає насильство щодо жінок як «будь-який акт гендерно зумовленого насильства, який призводить або може призвести до фізичної, сексуальної чи психологічної шкоди або страждань жінок, включаючи погрози такими діями, примус або свавільне позбавлення волі, незалежно від того, чи відбувається воно в публічному чи приватному житті» (UNHCR, 2024).

Тобто гендерно зумовлене насильство (далі – ГЗН) слід розуміти як загальний термін, що позначає акти жорстокого поведіння, котрі вчиняються проти волі людини у системі нерівної влади між жінками та чоловіками.

Питання гендерно зумовленого насильства в Україні не є новим для публічного обговорення, проте з початком повномасштабного вторгнення значно загострилося. За оцінками Фонду ООН у галузі народонаселення, станом на вересень 2023 р., близько 3,6 млн людей в Україні потребували послуг у сфері запобігання та протидії ГЗН (CARE Evaluations, 2023). З початком повномасштабної війни Україна зіштовхнулася з безпрецедентним рівнем насильства різних форм та видів. За даними сучасних досліджень, від ГЗН в Україні страждають переважно жінки, серед них найбільший відсоток тих, хто перебуває у віці 25-59 років (67%), а кожна п'ята особа (21%) є старшою за 60 років. Найменший відсоток складають жінки у віці 18-24 роки (8%). Окрім того, одна й та сама жінка може переживати декілька форм насильства (Апостроф, 2023).

Можна стверджувати, що саме жінки стають особливо вразливими учасниками конфліктів, часто стикаючись із фізичним, психологічним та сексуальним насильством, що матиме надзвичайно серйозні наслідки для жертв

насильства, ще протягом багатьох років після закінчення війни. Ситуація в Україні станом на 11 серпня 2023 року є доказом важливості обговорення цієї проблеми. Вже зараз зафіксовано 225 випадків сексуального насильства, скоєного російськими військовими злочинцями, і це тільки офіційна статистика, яка може, не в повній мірі, відображати реальні масштаби проблеми. Наприклад, надається інформація, що по відношенню до жінок було скоєно 146 таких злочинів, але при цьому вказується, що тільки 64 факти були розкриті. Серед цих злочинів - зґвалтування, каліцтво або насильство над статевими органами, примусове оголення, погрози та спроби зґвалтування, примус дивитися на сексуальні знущання над близькими особами (Укрінформ, 2023).

Інформацію щодо поширення гендерно зумовленого насильства під час війни підтримує Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні. Представники місії зазначають про збільшення кількості таких повідомлень, однак наголошують, що не мають змоги підтвердити жоден із зафіксованих випадків відповідно до своєї методології, починаючи з 24 лютого 2022 року. На нашу думку, це свідчить про неготовність міжнародних організацій до ситуації, яка склалася у нашій країні у цій сфері (UN Women, 2022).

Нами не виявлено досліджень про дієвість заходів громадського сектору, які були б спрямовані на соціальну підтримку та надання послуг жінкам, постраждалим від гендерно зумовленого насильства під час війни, що свідчить про **актуальність** нашої магістерської роботи.

Відповідно, **мета дослідження:** вивчити діяльність неурядових організацій під час повномасштабної війни в Україні з надання соціальної підтримки для жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, проаналізувати практичні кейси та визначити види соціальної підтримки.

Для досягнення мети були визначені **наступні завдання:**

1) Проаналізувати теоретичні засади гендерно зумовленого насильства щодо жінок та описати сучасний стан проблематики.

2) Вивчити діяльність неурядових організацій з надання соціальної підтримки для жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства під час повномасштабної війни.

3) Проаналізувати практичні кейси та визначити види соціальної підтримки та послуг, які надають в неурядових організаціях для жінок, які постраждали від ГЗН.

4) Розробити практичні рекомендації для неурядових організацій щодо надання актуальної соціальної підтримки та послуг жінкам, які зазнали гендерно зумовленого насильства під час повномасштабної війни.

Об'єкт дослідження: гендерно зумовлене насильство щодо жінок.

Предмет дослідження: діяльність неурядових організацій у сфері гендерно зумовленого насильства щодо жінок під час повномасштабної війни в Україні.

Теоретична значущість полягає в тому, що детально вивчено особливості діяльності неурядових організацій з надання соціальної підтримки та послуг жінкам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства.

Практична значущість даного дослідження може бути корисна для організацій, що працюють у сфері гендерної рівності та протидії насильства, а також для вдосконалення програм та заходів щодо запобігання гендерно зумовленого насильства в умовах повномасштабної війни в Україні та надання підтримки жінкам, які стали його жертвами.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків. Загалом 82 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЖІНОК

1.1 Сучасний стан гендерно зумовленого насильства щодо жінок в умовах війни

Гендерно зумовлене насильство (ГЗН) - це насильство, спрямоване проти особи через її гендерну належність, або насильство, яке непропорційно впливає на осіб певної статі (UN Women, 2023).

Гендерно зумовлене насильство має різні форми: фізичне насильство, сексуальне насильство, психологічне насильство, економічне насильство (Костіна Т. & Булах І., 2021. UNICEF, 2022).

Найпоширенішими формами гендерно зумовленого насильства є:

Домашнє насильство: за даними Генеральної прокуратури України у січні 2024 року було зареєстровано рекордну кількість кримінальних проваджень про домашнє насильство — 435. Це майже вдвічі більше, ніж у січні торік (Опендатабот, 2024).

Сексуальне насильство: моніторингова місія ООН з прав людини в Україні повідомила про збільшення повідомлень про сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, однак станом на квітень 2022 року вони не змогли підтвердити жодного випадку сексуального насильства. За даними Офісу генпрокурора станом, на 11 серпня 2023 року, зафіксовано 146 випадків сексуального насильства, скоєного російськими військовими злочинцями. і тільки 64 факти були розкриті (Укрінформ, 2023).

До вторгнення в лютому 2022 року в Україні були поширені різні форми психологічного насильства з боку інтимного партнера, включаючи економічне насильство (20%), контролюючу поведінку (55%), образливу поведінку (53%) та використання дітей для шантажу або жорстокого поводження (12%). ОБСЄ провела опитування, щоб зрозуміти, як конфлікт впливає на насильство щодо жінок, виявивши, що сексуальне та фізичне насильство було більш поширеним з боку попередніх партнерів, ніж з боку нинішніх (GBV AoR, 2022).

Ірха Ю.Б. (2024), Павленко Т. А. (2023), Охман О., Дерев'янка Т. та Логінова Н. (2023) виявили, що постраждалі неохоче повідомляють про випадки насильства через страх, особливо на територіях, які все ще окуповані Росією, що надзвичайно ускладнює документування злочинів. Повідомлення про сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, почали надходити з районів, окупованих російськими військами. Спеціальна представниця ООН з питань сексуального насильства під час конфліктів Праміла Паттен заявила, що докази свідчать про те, що російські війська використовували сексуальне насильство як військову стратегію, повідомляючи про те, що солдати були оснащені віагрою. Однак повна міра систематичного застосування сексуального насильства залишається незрозумілою через труднощі з документуванням цих злочинів. (The Kvinna till Kvinna Foundation, 2023).

Окрім жахливих випадків сексуального насильства, з початку війни значно зросли й інші форми гендерно зумовленого насильства, зокрема домашнє насильство (Політова А. С., 2023). Обіг і доступність вогнепальної зброї підвищили ризик домашнього насильства для жінок, і в деяких випадках повідомлялося про те, що кривдники погрожували своїм партнерам зброєю (Східноукраїнський центр громадських ініціатив, (2017)). Органи влади часто відмовляють жертвам домашнього насильства повідомляти про насильство, особливо якщо кривдником є колишній військовий, якого можуть вважати «героєм». (The Kvinna till Kvinna Foundation, 2023).

Війна в Україні призвела до зростання економічного насильства, що більше впливає на жінок, ніж на чоловіків. Жінки мають нижчу заробітну плату й менш захищену зайнятість порівняно з чоловіками, тоді як багато жінок працюють неповний робочий день, щоб мати час доглядати за дітьми та старшими членами сім'ї. Крім того, жінки віком понад 60 років отримують меншу пенсію порівняно з чоловіками. Такі чинники, як відсутність документів про цивільний стан, маргіналізація за національною ознакою, мовні бар'єри та неграмотність, посилюють труднощі для жінок із ромських громад (CARE Evaluations, 2023).

ГЗН тісно пов'язане з дискримінацією, нерівністю за ознакою статі та інших ідентичностей, що створює перешкоди для жінок і маргіналізованих груп. Були визначені конкретні групи, що стикаються з додатковими бар'єрами, як-от ВПО, люди з інвалідністю, жінки без документів (особливо ромські жінки), люди похилого віку (особливо жінки віком понад 70 років), ЛГБТКІ+ (CARE Evaluations, 2023).

Згідно з дослідженнями 2022-2023 років (Iesue L., Lozovska O., Timmer A. & Jawaid A., 2022. Openup, 2022. CARE, 2023. ЮрФем, 2023), в Україні гендерно зумовленого насильства зазнали такі групи жінок:

Внутрішньо переміщені жінки та дівчата. Серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні поширеність гендерно зумовленого насильства була втричі вищою порівняно з місцевими жінками, які не були переміщеними особами. Переміщення та конфлікти значно підвищують ризик домашнього насильства, при цьому звіти свідчать про різке зростання випадків домашнього насильства під час конфліктів та ситуацій переміщення. (GBV AoR, 2022).

Жінки в регіонах, що постраждали від конфлікту. У 2018 році в Україні значно зросла кількість повідомлень про домашнє насильство на сепаратистських територіях: у східному регіоні Донецької області цей показник зріс на 76%, а в Луганському – на 158%. У 2018 році базове опитування постраждалих від конфлікту жінок і чоловіків похилого віку на підконтрольних уряду територіях Донецької та Луганської областей показало, що 20,5% людей похилого віку (75,8% з яких були жінками) зазнали принаймні одного виду насильства та жорстокого поводження, причому найбільш поширеною формою є емоційне/психологічне насильство (Amnesty International, 2020).

Жінки на підконтрольних Росії територіях. Були серйозні заяви про сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, на підконтрольних Росії територіях, включаючи повідомлення про групові зґвалтування, напади під дулом пістолета та зґвалтування, скоєні на очах у дітей. Було повідомлено про виявлення масових поховань мирних жителів, у тому числі жінок, імовірно вбитих російськими військами в таких районах, як Буча (Київська область).

Жінки старшого віку. Жінки старшого віку можуть бути особливо вразливими, оскільки вони менш рухливі і можуть бути не такими ж здатними втекти від конфлікту, як інші. Надходять повідомлення про сексуальне насильство російських військ над людьми похилого віку на околицях Києва (Lesue L., Lozovska O., Timmer A. & Jawaid A., 2022).

Дослідження показують, що значна частина людей в Україні вважає, що постраждалі винні в насильстві, якого вони зазнають, що сприяє заниженню інформації та увічненню шкідливого ставлення до жертв (Gerasymenko G.V., 2015. Уварова О. О., 2018).

Чоловіки в Україні частіше, ніж жінки, погоджуються з виправданнями побиття дружин/партнерок, з таких причин, як нехтування дітьми, суперечки або відмова від сексу, що відображає основні гендерні норми та ставлення до насильства щодо жінок

Неурядові організації в Україні активізували свої зусилля для підтримки постраждалих жінок. (UN Women, 2022). Однак ці організації стикаються зі значними власними проблемами. Багатьом довелося використовувати свої притулки для розміщення внутрішньо переміщених осіб, що зменшило їхню здатність допомагати постраждалим жінкам. Фінансування та ресурси також обмежені, оскільки ці організації невтомно працюють, щоб надавати гуманітарну допомогу, допомогу в евакуації та інші критично важливі послуги. (GBV AoR., 2022). Незважаючи на ці перешкоди, продовжують працювати гарячі лінії, притулки та інші важливі програми.

Підсумовуючи, хочемо зазначити, що описані дослідження за 2022-2024 роки підкреслюють поширеність гендерно зумовленого насильства щодо жінок в Україні, що посилюється конфліктами, переміщенням та існуючими суспільними настроями, які сприяють підвищенню рівня насильства. Це насильство може приймати різні форми, від домашнього до сексуального, і може бути використовуване як військова зброя. Варто відзначити, що постраждалі жінки часто неохоче повідомляють про випадки насильства через страх, що ускладнює документування злочинів. Найбільш вразливими групами є

внутрішньо переміщені особи, жінки в регіонах, постраждалих від конфлікту, жінки на підконтрольних Росії територіях, жінки старшого віку, ромські жінки та ЛГБТКІ+. Значна частина людей в Україні виправдовує насильство щодо жінок, а чоловіки частіше погоджуються з такими виправданнями. Саме тому неурядові організації активізували зусилля для підтримки постраждалих жінок, але стикаються з обмеженнями у фінансуванні та ресурсах через війну.

1.2 Теоретичні засади гендерно зумовленого насильства та нормативно-правове забезпечення соціальної підтримки постраждалих жінок

Повномасштабна війна в Україні не лише призвела до значних людських страждань, але й висвітла гендерний вплив війни та насильства на жінок. Ситуація пролила світло на нагальну потребу у всебічному розумінні гендерно зумовленого насильства, а також у надійній законодавчій та регуляторній базі для підтримки та захисту жінок, які стали жертвами такого насильства під час конфлікту (Міністерство внутрішніх справ України, 2022).

Теоретичне підґрунтя гендерно зумовленого насильства в контексті війни та конфлікту широко вивчається вченими (Johnson J.E., 2024). Сучасні війни часто гендерні, коли мілітаризовані маскулінності зображують чоловіків як захисників, а жінок – як пасивних жертв. Таке конструювання гендерних ролей підсилює існуючі стереотипи та може приховати поширеність насильства щодо жінок у громадах. Наприклад, у той час як більшість чоловіків в Україні були мілітаризовані або не могли виїхати з країни, близько п'ятої частини армії складала жінки, які отримали повноваження завдяки таким ініціативам, як проект «Український жіночий невидимий батальйон» (Johnson J.E., 2023). Однак російські командири також, схоже, потурали або навіть заохочували згвалтування під час війни, з моделлю організованого сексуального насильства в місцях позбавлення волі. Феміністські дослідниці наголошують на важливості

розуміння різноманітного та суворого досвіду жінок воєнного часу, щоб кинути виклик традиційним наративам, які маргіналізують їхні голоси та досвід.

В умовах повномасштабної війни нормативно-правова база відіграє вирішальну роль у наданні соціальної підтримки жінкам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства (Мандзик П.І., 2023). Уряд України вжив швидких заходів для реагування на сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, прийнявши стратегії, спрямовані на запобігання та ефективне реагування на таке насильство. Однак існують проблеми у боротьбі з іншими формами гендерно зумовленого насильства, зокрема домашнім насильством, якому приділяється все більше уваги, але не приділяється такий самий рівень уваги.

Україна приділяє значну увагу захисту прав жінок та боротьбі з насильством, зокрема шляхом прийняття та ратифікації відповідних законів та міжнародних конвенцій.

Ключові нормативно-правові акти:

Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» (2022 рік). Цей закон спрямований на приведення українського законодавства у відповідність до міжнародних стандартів у сфері захисту прав жінок від насильства.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2018 рік, із змінами). Цей закон встановлює механізми запобігання та протидії домашньому насильству, включаючи заходи підтримки для жертв. (Департамент соціального захисту, 2024).

Указ Президента України «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства» (2020 рік). Цей указ визначає конкретні дії та заходи для запобігання та протидії домашньому насильству. (ОБСЄ, 2020).

Постанова КМУ «Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» (2018 рік, із змінами) Ця постанова регулює функціонування притулків для жертв насильства.

Постанова КМУ «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» (2018 рік, із змінами). Ця постанова визначає механізми взаємодії різних органів у сфері запобігання та протидії насильству.

Дослідники вказують на деякі позитивні та негативні аспекти нормативно-правового забезпечення. Зокрема, Ковальова Олена та Дубенко Олександр у своїй статті «Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству: сучасні виклики та напрями їх вирішення» (2020) зазначають, що створення системи безоплатної правової допомоги та функціонування притулків для жертв є важливими кроками. Однак, вони також вказують на недостатню координацію між органами влади та необхідність посилення профілактичних заходів.

Можна виділити декілька плюсів та мінусів нормативно-правового забезпечення:

Плюси: створення системи надання безоплатної правової допомоги постраждалим особам; функціонування притулків для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі; проведення профілактичної роботи щодо кривдників, які вчинили домашнє насильство.

Мінуси: недостатня ефективність взаємодії між органами правопорядку та соціальними службами; необхідність посилення профілактичних заходів та підвищення усвідомлення громадськості щодо проблеми гендерно зумовленого насильства; відсутність комплексного моніторингу та оцінки ефективності впроваджених заходів.

Узагальнюючи, повномасштабна війна в Україні підкреслила важливість розуміння гендерного впливу війни та насильства на жінок. Наголошено на необхідності покращення нормативно-правової бази для захисту жінок від гендерно зумовленого насильства під час війни. Нормативно-правове

забезпечення соціальної підтримки постраждалих жінок від гендерно зумовленого насильства в Україні за період 2022-2024 років включає важливі закони та акти, спрямовані на захист прав жінок та боротьбу з насильством. Дослідники вказують на позитивні аспекти, такі як система безоплатної правової допомоги та функціонування притулків для жертв, але також вказують на недоліки, як недостатню координацію між органами влади та потребу у посиленні профілактичних заходів.

1.3 Міжнародні підходи із запобігання та протидії гендерно зумовленого насильства щодо жінок

Гендерно зумовлене насильство щодо жінок є поширеною проблемою в усьому світі зі значними фізичними, сексуальними та психологічними наслідками. Міжнародні зусилля, спрямовані на запобігання та боротьбу з гендерно зумовленим насильством, мають вирішальне значення у вирішенні цього порушення прав людини (Політова А. С., 2022).

Гендерна нерівність часто характеризується нерівним розподілом влади та ресурсів між чоловіками та жінками, що призводить до культури насильства та дискримінації жінок. Соціально-екологічна модель, яка визначає чотири рівні впливу (внутрішній, міжособистісний, інституційний та ідеологічний), які сприяють гендерно зумовленому насильству, є загальноприйнятою основою для розуміння складності цього питання (Addis S. & Snowdon, L., 2023. UN Women, 2022).

Організація Об'єднаних Націй через такі організації, як ООН Жінки та UNFPA, відіграє важливу роль у проведенні глобальних ініціатив, спрямованих на припинення насильства щодо жінок. Ці ініціативи зосереджені на запобіганні, реагуванні та адвокації для усунення корінних причин гендерно зумовленого насильства.

Міжнародні угоди, такі як Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Декларація ООН про ліквідацію насильства щодо жінок 1993 року, підтримують право жінок на життя, вільне від насильства (Kanbur N., 2021). Багато країн прийняли закони про домашнє насильство та сексуальні домагання, але проблеми з виконанням цих законів залишаються. Адвокаційні зусилля організацій громадянського суспільства, активістів та урядів відіграють вирішальну роль у просуванні змін у політиці та правового захисту жінок і дівчат (International Medical Corps, 2024. International Rescue Committee, 2023).

«16 днів активізму проти гендерно зумовленого насильства» – це відома щорічна міжнародна кампанія, яка мобілізує окремих осіб та організації в усьому світі для запобігання насильству щодо жінок. Ця кампанія, ініційована в 1991 році, спрямована на підвищення обізнаності, пропаганду запобігання та підтримку постраждалих від гендерно зумовленого насильства. Крім того, ініціатива ООН «Безпечні міста та безпечні громадські простори» зосереджується на запобіганні та реагуванні на сексуальні домагання, наголошуючи на важливості створення безпечного середовища для жінок і дівчат (UN Women, 2023).

Одним із ключових міжнародних проєктів у цій сфері є ініціатива ООН «UNiTE to End Violence against Women», запущена у 2008 році. Ця глобальна кампанія спрямована на мобілізацію зусиль урядів, громадянського суспільства, приватного сектору та всього суспільства для викорінення насильства щодо жінок та дівчат у всіх його формах (UN Women, 2023).

Ініціатива передбачає п'ять основних напрямків дій: прийняття та посилення національних законів, політик та дій щодо протидії насильству. Впровадження національних кампаній із підвищення обізнаності. Залучення молоді як агентів змін. Підвищення доступу жертв до якісних, комплексних послуг. Збір та аналіз даних для кращого розуміння проблеми.

Ініціатива «UNiTE» об'єднує зусилля урядів, міжнародних організацій, громадянського суспільства та приватного сектору для досягнення конкретних цілей у боротьбі з гендерно зумовленим насильством.

Іншим важливим проектом на європейському рівні є «Spotlight Initiative» - спільна ініціатива Європейського Союзу та Організації Об'єднаних Націй. Ця масштабна програма спрямована на викорінення всіх форм насильства щодо жінок та дівчат у всьому світі.

Ключовими напрямками ініціативи є: запобігання насильству, зокрема шляхом зміни соціальних норм та поведінки. Надання якісних послуг для жертв, включаючи медичну, правову та психосоціальну допомогу. Посилення законодавства та політик для забезпечення відповідальності за насильство. Збір та аналіз даних для кращого розуміння проблеми та оцінки ефективності заходів.

Паралельно з практичними ініціативами, міжнародне співтовариство активно займається дослідженнями гендерно зумовленого насильства. Ці наукові розробки допомагають краще зрозуміти природу проблеми, її причини та наслідки, а також розробити ефективні стратегії протидії. Активно цю сферу вивчає Єва Оліва, співробітниця Центру гендеру та науки Інституту соціології Чеської академії наук. Навесні 2024 року вона приєдналася до дослідницького проекту SAFEDUC у Паризькому університеті Sciences Po в якості стажерки для вивчення поширеності сексуального та гендерного насильства серед студентів університету. Вона є авторкою численних публікацій, присвячених аналізу гендерного насильства, його впливу на жінок та дівчат, а також ефективним підходам до його подолання. (Sciences Po, 2024). Також гендерно зумовлене насильство вивчає Європейський науковий фонд (UniSAFE, 2022). Проект UniSAFE, який тривав з січня по травень 2022 року, координував опитування щодо гендерно зумовленого насильства серед 46 університетів та дослідницьких організацій у 15 європейських країнах. За допомогою моделі 7P проект досліджував ефективність заходів і реагування на насильство, а також впроваджені інституційні відповіді для боротьби з гендерно зумовленим насильством та сексуальним домаганням. Було проведено обширне дослідження

щодо поширення та наслідків гендерно зумовленого насильства серед університетів та дослідницьких організацій у 15 країнах ЄС, отримавши понад 42 000 відповідей від співробітників та студентів, це найбільше опитування на цю тему, проведене на сьогоднішній день в Європейському дослідницькому просторі.

Результати наукових досліджень, є важливим внеском у розуміння проблеми гендерно зумовленого насильства та розробку ефективних стратегій його запобігання та протидії на міжнародному рівні.

Профілактика залишається ключовим напрямком у боротьбі з гендерно зумовленим насильством (Moschel M., 2023). Міжнародні організації наголошують на ранньому навчанні, сприянні шанобливим стосункам та залученні чоловіків і хлопчиків до боротьби зі шкідливими гендерними нормами. Усуваючи першопричини насильства та сприяючи гендерній рівності, превентивні зусилля спрямовані на створення довгострокових рішень для припинення гендерно зумовленого насильства.

Було визначено кілька стратегій та втручань як ефективні у запобіганні та боротьбі з гендерно зумовленим насильством щодо жінок (USAID, 2020. UN Women, 2022). До них відносяться:

1) Розширення прав і можливостей жінок і дівчат. Розширення прав і можливостей жінок і дівчат через освіту, економічні можливості та соціальну підтримку є ключовою стратегією запобігання гендерно зумовленому насильству.

2) Подолання гендерної нерівності. Подолання гендерної нерівності шляхом політичних та законодавчих реформ має важливе значення для запобігання гендерно зумовленому насильству.

3) Залучення громади. Взаємодія з громадами для просування соціальних норм, які відкидають гендерно зумовлене насильство, є критично важливим компонентом зусиль із запобігання.

4) Послуги підтримки. Надання послуг підтримки, включаючи юридичну допомогу, консультації та притулок, має важливе значення для реагування на гендерно зумовлене насильство.

5) Втручання, засновані на технологіях. Технологічні інтервенції, такі як онлайн-послуги підтримки та цифровий активізм, все частіше визнаються важливими інструментами у запобіганні та боротьбі з гендерно зумовленим насильством.

Незважаючи на досягнутий прогрес у запобіганні та боротьбі з гендерно зумовленим насильством щодо жінок, залишається кілька викликів та можливостей (USAID, 2020. UN Women, 2022). До них відносяться:

6) Недостатня звітність. Заниження інформації про гендерно зумовлене насильство залишається серйозною проблемою, що підкреслює необхідність удосконалення механізмів збору даних та звітності.

7) Стигма та сором. Стигма та сором навколо гендерно зумовленого насильства можуть завадити постраждалим звертатися за допомогою, наголошуючи на необхідності соціальної підтримки та залучення громади

8) Виклики, пов'язані з технологіями. Зростаюче використання технологій для гендерно зумовленого насильства, включаючи онлайн-переслідування та цифрове насильство, створює нові виклики та можливості для запобігання та реагування.

9) Глобальне співробітництво. Глобальне співробітництво та координація мають важливе значення для вирішення транснаціональної природи гендерно зумовленого насильства, підкреслюючи необхідність міжнародних політичних рамок та співпраці.

Підсумовуючи, можна зазначити, що запобігання та протидія гендерно зумовленому насильству щодо жінок є складним питанням, яке потребує багатогранного підходу. Міжнародні підходи, включаючи політичні рамки, стратегії та інтервенції, мають важливе значення для вирішення цієї проблеми. Однак виклики та можливості залишаються, наголошуючи на необхідності

продовження досліджень, розробки політики та залучення громад для запобігання та боротьби з гендерно зумовленим насильством щодо жінок.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Час і місце проведення дослідження

Дослідження проводилося дистанційно протягом листопада 2023 року – травня 2024 року. У рамках магістерської роботи були організовані напівструктуровані інтерв'ю з фахівцями неурядових організацій щодо надання соціальної підтримки жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства під час повномасштабної війни та проводився контент-аналіз офіційних сайтів (6) та соціальної мережі Facebook (1).

2.2. Етапи та процедура проведення дослідження

Процес проведення дослідження складався з трьох етапів: підготовчого, основного та заключного.

Підготовчий етап дослідження тривав з жовтня 2023 року по квітень 2024 року. Даний етап передбачав огляд та вивчення теоретичних аспектів та практики надання допомоги та підтримки постраждалим жінкам від гендерно зумовленого насильства; аналіз міжнародних підходів із запобігання та протидії гендерно зумовленого насильства щодо жінок.

На цьому етапі було сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження та розроблено інструменти для збору даних. Основним методом дослідження було обрано метод напівструктурованого інтерв'ю з фахівцями, які залучені до роботи з потерпілими жінками від гендерно зумовленого насильством.

Був розроблений гайд для напівструктурованих інтерв'ю (додаток А) та обрано респондентів для дослідження та схему контент-аналізу веб-сторінок неурядових організацій (додаток Б).

Під час другого етапу, який тривав у квітні 2024 року, було проведено 8 інтерв'ю з фахівцями, які працюють з випадками гендерно зумовленого насильства, а саме з: ГО «Дівчата», БФ «Рокада», ГО «Ла Страда-Україна», ГО «Ліга сучасних жінок», ГО «Рада жінок Донеччини», ГО «ФемМайстерня», ГО «ЮрФем». Також було здійснено аналіз офіційних сайтів або профільних сторінок у соціальній мережі Facebook.

На третьому етапі дослідження, що відбувся у квітні 2024 року, було зроблено транскрипти інтерв'ю, проведення аналіз даних, отриманих під час інтерв'ю, а також був проведений контент-аналіз офіційних сайтів або профільних сторінок у соціальній мережі Facebook. На завершення були сформувані висновки за результатами дослідження.

2.3. Методи та інструменти дослідження

У результаті попереднього опрацювання літератури для проведення дослідження було обрано якісні методи, а саме опитування фахівців неурядових організацій, що залучені до роботи з випадками гендерно зумовленого насильства задля охоплення різних систем реагування.

Метод напівструктурованого інтерв'ю був обраний з метою з'ясування думки респонденткаів щодо явища гендерно зумовленого насильства, механізмів реагування на випадки та причин, наслідків та змін у зверненнях стосовно насильства до та під час повномасштабного вторгнення.

Для отримання необхідної інформації, був розроблений та апробований напівструктурований опитувальник для працівників неурядових організацій – гайд, який складався з п'яти блоків та містив питання стосовно природи явища гендерно зумовленого насильства, наявного стану реагування на випадки гендерно зумовленого насильства в Україні та діяльність організацій до та під час війни (Додаток А).

Ми звернулись до 25 організацій, які надають послуги жінкам, що постраждали від ГЗН, з проханням взяти участь у дослідженні і дати згоду на проведення інтерв'ю. Нам дали згоду 7 організацій. Після отримання згоди, ми перейшли до контент-аналізу веб-сторінок досліджуваних організацій (додаток Б).

2.4. Характеристика вибірки дослідження

У дослідженні використовувалась вибірка зручності. Основними критеріями відбору організацій були:

- Робота з жінками, які постраждали від ГЗН.
- Згода організацій на участь у дослідженні.
- Наявність діючого сайту або сторінки у соціальній мережі Facebook з необхідною інформацією.

Для проведення дослідження було опитано 8 фахівців, які працюють у сфері запобігання та протидії випадкам гендерно зумовленого насильства. Основним критерієм відбору респондентів був:

- Стаж роботи щодо надання послуг постраждалим жінкам ГЗН не менше 1 року.

При формуванні вибірки ми намагалися врахувати регіональний аспект наскільки це можливо в умовах проведення дослідження.

У таблиці 2.4.1. наведено характеристики вибірки дослідження.

Таблиця 2.4.1

Характеристика респондентів

Респонденти	Організація	Посада	Місто/область, у якій працюють	Досвід роботи з постраждалими від ГЗН
1	ГО «Дівчата»	Регіональна координаторка,	м. Суми	3 роки

		проектна менеджерка		
2	БФ «Рокада»	Соціальна працівниця з питань гендерно зумовленого насильства	м. Чернівці	1 рік 4 місяці
3	ГО «Ла Страда-Україна»	Директорка департаменту Національних гарячих ліній і соціальної допомоги	м. Київ	13 років
4	ГО «Ла Страда-Україна»	Консультантка Національних гарячих ліній	м. Київ	9 років
5	ГО «Ліга сучасних жінок»	Менеджерка	м. Суми	1,5 роки
6	ГО «Рада жінок Донеччини»	Координаторка проектів та програм	м. Мукачєво	7 років
7	ГО «ФемМайстерня»	Координаторка міжнародного відділу, фандрайзерка	м. Львів	5 років
8	ГО «ЮрФем»	Юристка та консультантка лінії правової	м. Львів	1,5 роки

		допомоги «ЮрФем: підтримка».		
--	--	------------------------------------	--	--

2.5. Етичні принципи та труднощі проведення дослідження

Під час проведення дослідження було дотримано етичних принципів. Всі респондентки були чітко поінформовані про тему, мету дослідження, ціль та умови використання отриманих даних. Респондентки дали згоду на участь в дослідженні та на запис інтерв'ю. Був зазначений та дотриманий принцип конфіденційності – отримана інформація не буде виходити за рамки дослідження.

У процесі створення транскриптів із аудіозаписів, усі вони були закодовані назвами «Інтерв'ю 1», «Інтерв'ю 2», і т.д., тобто, не вказувались у назві імена та прізвища учасників дослідження. Після створення транскриптів, усі аудіозаписи було видалено, забезпечуючи тим самим повну конфіденційність та захист даних учасників дослідження.

Оскільки можливості проводити face-to-face дослідження були відсутні, було обрано програму Zoom як основний засіб зв'язку для забезпечення якості комунікації при проведенні інтерв'ю.

2.6. Концептуалізація та операціоналізація понять

Благодійна організація – «юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначених цим Законом, як основну мету її діяльності» (ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 р. № 5073-VI).

Громадська організація – «це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи» (ЗУ «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р. № 4572-VI).

Гендерна нерівність – «рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства» (ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 р. № 2866-IV).

Гендерно зумовлене насильство (ГЗН) – «це загальний термін для позначення шкідливих актів насильства, що вчиняються проти волі людини і вкорінені в системі нерівності влади між жінками та чоловіками. Це стосується як конфліктних, так і неконфліктних ситуацій» (UN Women, 2023).

Насильство за ознакою статі – «діяння, спрямовані проти осіб через їхню стать, або поширені в суспільстві звичаї чи традиції (стереотипні уявлення про соціальні функції - становище, обов'язки тощо - жінок і чоловіків), або діяння, що стосуються переважно осіб певної статі чи зачіпають їх непропорційно, які завдають фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди чи страждань, включаючи погрози таких дій у публічному або приватному житті» (ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV).

Насильство стосовно жінок – «порушення прав людини й форма дискримінації стосовно жінок та означає всі акти насильства стосовно жінок за гендерною ознакою, результатом яких є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода чи страждання стосовно жінок, у тому числі погрози таких дій, примус або свавільне позбавлення волі, незалежно від того, чи відбувається це в публічному або приватному житті» («Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» від 11.05.2011 р. №994_001-11).

Неурядові організації (НУО) – «неприбуткові формальні громадські об'єднання за інтересами, які беруть участь у громадській діяльності» (Кисельов С.О., 2021).

Соціальна підтримка – спосіб надання психологічних, матеріальних та інших ресурсів особі, яка потребує цього при бажанні допомогти їй впоратися з напруженням складної життєвої ситуації (Lainas, S., 2023).

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ НУО З ПІДТРИМКИ ЖІНОК, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

3.1 Основні напрямки роботи НУО по роботі з жінками, які постраждали від гендерно зумовленого насильства під час повномасштабної війни

У сучасному цифровому світі, офіційна веб-сторінка для неурядових організацій стала не лише важливою, але й невід'ємною частиною їхньої діяльності. Сайти та наявність соціальних мереж для неурядових організацій є не лише візитівкою, але й стратегічним інструментом, який сприяє їхній успішній діяльності, співпраці з громадськістю та досягненню мети покращення суспільства.

З метою ознайомлення з діяльністю НУО у сфері гендерно зумовленого насильства з жінками в режимі онлайн нами було розроблено спеціальну схему (додаток Б), яка враховувала усі особливості роботи інтернет ресурсів. Проведення такого аналізу дозволяє зрозуміти, як організація себе представляє, які послуги надає, в яких проєктах бере участь або їх організовує, а також оцінити рівень відкритості у звітності.

Аналіз проводився за такою схемою: огляд головної сторінки, опис проєктів та діяльності, опис послуг.

Таблиця 3.1.1 Перелік НУО та посилання на веб-сторінки

№ п/п	Назва НУО	Посилання на сайт
1	ГО «Дівчата»	https://www.divchata.org/uk/
2	БФ «Рокада»	https://rokada.org.ua/
3	ГО «Ла Страда-Україна»	https://la-strada.org.ua/
4	ГО «Ліга сучасних жінок»	https://www.femligaup.com.ua/

5	ГО «Рада жінок Донеччини»	<a href="https://www.facebook.com/rada.zhinok.donec
hchyny/">https://www.facebook.com/rada.zhinok.donec hchyny/
6	ГО «ФемМайстерня»	https://femwork.org/en/
7	ГО «ЮрФем»	https://jurfem.com.ua/

1) ГО «Дівчата»

На головній сторінці сайту ГО «Дівчата» представлена інформація про діяльність організації. Тут виділяються основні розділи: «Вчимо дівчат будувати життєву стратегію», «Допомагаємо постраждалим від війни», «Наші досягнення 2016-2023 роки». Також описані досягнення НУО.

Сайт доступний українською та англійською мовою, що дозволяє розширити аудиторію та залучає міжнародну підтримку.

Зверху сайту знаходиться навігаційна панель, яка допомагає орієнтуватися на сторінках веб-сторінки громадської організації. На ній вказані наступні сторінки: «Хто ми?», «Проекти», «Під час війни», «Благодійникам», «Партнери», «Блог», «Новини», «Інфо».

Під навігаційною панеллю вказані контакти: електронна пошта, мобільний номер телефону та посилання на Viber і Telegram.

Сайт розповідає про проведення більше 3500 заходів для близько 120 000 бенефіціарів, про співпрацю з більше 150 експертами, а також про участь у різних кластерах та платформах.

Є розділ з актуальними проектами:

«Секспросвіта» - навчальний проект, головна мета - допомогти дівчатам та жінкам свідомо планувати життєві стратегії з урахуванням особливостей жіночої фізіології та сучасних можливостей професійної реалізації, щоб мати змогу досягати успіхів та рівноваги в особистому та професійному житті.

В рамках проекту було проведено більше 3700 заходів. Було розроблено та схвалено навчально-методичний посібник «Основи репродуктивного та сексуального здоров'я» для використання в освітньому процесі. У 2022 році

просвітницькі матеріали ГО «Дівчата» отримали гриф від Міністерства освіти та науки України.

«Протидія ГЗН» - на данній сторінці описані послуги для постраждалих від гендерно зумовленого насильства. Вони включають: психологічну підтримку, правову допомогу, перенаправлення до профільних організацій та експертів для надання комплексної юридичної підтримки, надання шелтерів та безпечних місць для постраждалих від домашнього насильства.

«Проект підтримки ВПО в Україні» - проект розроблений спільно з міжнародною організацією World Vision, також він співпрацює з чеською гуманітарною організацією «Людина в біді». Проект надає психологічну, соціальну, гуманітарну, юридичну та освітню підтримку ВПО у чотирьох регіонах: Київській, Вінницькій, Одеській та Закарпатській областях.

«Психологічна реабілітація» - в межах проекту надається довготривала психологічна та психотерапевтична допомога постраждалим від сексуального насильства дітям, підліткам, жінкам і чоловікам, батькам постраждалих.

«Дослідження «Жінки та стигма»». Головною метою було виявити стигматизацію питань репродуктивного та сексуального здоров'я та кар'єри дівчат у соціалізації, щоб покращити просвітницькі кампанії та подолати гендерні стереотипи, а також дослідити вплив війни на цю стигматизацію у підліткових дівчат. Дослідження показало, що українські дівчата не отримують достатньої інформації про своє здоров'я та не навчені планувати своє життя. Вони не можуть обговорювати питання про секс та репродукцію з тими, хто може їм допомогти - це сім'я та школа. Крім того, інституції соціалізації транслиують стереотипи та стигми щодо жіночого сексуального та репродуктивного здоров'я. Дівчата не бачать можливості поєднувати кар'єру та материнство через те, що виховання закладає в них ідею, що головна роль дівчини бути хорошою матір'ю. Дівчата не мають амбіцій та рольових моделей успішних жінок. На ситуацію найбільше впливає освіта мами, її релігійність та добробут сім'ї.

ГО «Дівчата» надає різноманітні послуги, включаючи фінансову, гуманітарну та психологічну допомогу постраждалим від війни, а також соціальну реабілітацію. Сайт підкреслює отримання грифу від Міністерства освіти та науки України та широке охоплення допомогою в 2022 та 2023 роках.

Підсумовуючи, можна виділити наступні плюси та мінуси неурядової організації:

Плюси: ГО «Дівчата» надає широкий спектр послуг для жінок, включаючи фінансову, гуманітарну та психологічну допомогу, а також соціальну реабілітацію. Організація має підтримку від Міністерства освіти та науки України.

Мінуси: з точки зору покращення роботи організації, можна вказати на необхідність більш широкого поширення інформації про їхні проекти та послуги, а також можливість більш активної взаємодії з громадськістю для залучення уваги до проблеми гендерно зумовленого насильства.

Отже, інформація на сайті ГО «Дівчата» відображає широкий спектр діяльності організації, спрямованої на підтримку жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства.

2) БФ «Рокада»

Головна сторінка сайту благодійного фонду «Рокада» представляє основні напрямки діяльності організації. На ній відображено, що фонд надає підтримку внутрішньо переміщеним особам, біженцям, шукачам притулку та постраждалому від війни населенню в 14 регіонах України. Основні види допомоги включають психологічну підтримку, консультації з соціальних та юридичних питань, а також надання речей першої необхідності.

Зверху сайту знаходиться навігаційна панель, яка допомагає орієнтуватися на сторінках веб-сторінки громадської організації. На ній вказані наступні сторінки: «Про нас», «Новини», «Допомога», «Контакти», а також вказані посилання на соціальні мережі в X та Facebook.

Веб-сторінка доступна українською та англійською мовою.

Принципи, на яких базується діяльність БФ:

«Гуманність: людські страждання повинні бути вирішені, де б вони не були. Метою гуманітарних акцій є захист життя та здоров'я та забезпечення поваги до людини.

Нейтралітет: гуманітарні організації не повинні приймати будь-яку сторону у військових діях або брати участь у суперечках політичного, расового, релігійного чи ідеологічного характеру..

Неупередженість: гуманітарна діяльність повинна здійснюватися лише на підставі потреби, віддаючи пріоритет найбільш невідкладним випадкам лиха та не роблячи відмінностей на основі національності, раси, статі, релігії, класу чи політичних поглядів.

Незалежність: гуманітарна діяльність має бути незалежною від політичних, економічних, військових чи інших цілей, які будь-який учасник може мати щодо територій, де здійснюється гуманітарна діяльність».

Основні напрямки роботи фонду: соціальна підтримка, психологічна підтримка, юридична підтримка, відновлення будинків, благодійна допомога, підтримка прихистків, підтримка постраждалих від насильства, інтеграція та захист прав ВПО

Також є розділ з командою фонду, що забезпечує почуття довіри та безпеки.

На сайті наведено конкретні приклади допомоги, яку надає фонд «Рокада». Зокрема, описано, що фонд закупував холодильники для внутрішньо переміщених осіб у гуртожитку, організував екскурсії для ВПО, а також допомагав у вирішенні питань з документами, пошуку житла та медичної допомоги. Крім того, фонд сприяє розвитку потенціалу громад через просвітницькі заходи та реалізацію спільних інфраструктурних проєктів.

Однак на сайті немає окремої сторінки, присвяченої проєктам БФ. Діяльність організації описана лише на сторінці «Новини», що є досить незручним, оскільки бенефіціарам буде важко знайти потрібну інформацію за короткий проміжок часу.

Одним із блоків новин є сторінка про «Кейс-менеджмент у Благодійному Фонді «Рокада», де детально описується вид кейс-менеджменту «GBV або

гендерно зумовлене насильство». У цьому напрямку здійснюється соціальна підтримка, допомога особам, які пережили ГЗН, з використанням відповідних інструментів збору та аналізу даних, а також співпраця з відповідними установами та партнерами, виявлення та документування випадків ГЗН, забезпечення перенаправлення постраждалих від ГЗН до таких послуг, як медична допомога, підтримка психічного здоров'я, психосоціальна підтримка, юридичні консультації та допомога, безпечний притулок, відповідно до потреб постраждалих, регулярний моніторинг.

Також є сторінка з контактами психологічної підтримки від БФ «Рокада».

Варто зазначити, що в розділі «Новини» присутня сторінка «Протидія гендерно зумовленому насильству – один із пріоритетних напрямків Благодійного фонду «Рокада» за 11 Березня, 2024. Однак, хочемо знову зацентувати увагу на тому, що вона не виділена окремим розділом, що зменшує ефективність отримання необхідної інформації бенефіціарами. На сторінці описується напрям попередження та реагування на гендерно зумовлене насильство у БФ: психологічні та соціальні консультації, послуги кейс-менеджменту, тренінги, інформаційні сесії, психологічні групи підтримки, послуги супроводу, заходи з психологічної підтримки жінок у групах ризику тощо.

Підсумовуючи, можна виділити наступні плюси та мінуси:

Плюси: фонд «Рокада» має чіткі принципи діяльності, включаючи гуманність, нейтралітет, неупередженість та незалежність. Надає широкий спектр підтримки для постраждалих від гендерно зумовленого насильства.

Мінуси: недостатньо структурований сайт, відсутність виділених окремих сторінок для проектів та діяльності фонду, що може ускладнити доступність інформації для бенефіціарів.

Інформація на сайті благодійного фонду «Рокада» відображає широкий спектр підтримки для постраждалих від гендерно зумовленого насильства, але для покращення ефективності роботи можливо варто розширити інформацію на сайті.

3) ГО «Ла Страда-Україна»

На головній сторінці знаходиться вся необхідна інформація щодо Національної гарячої лінії для постраждалих від торгівлі людьми та насильства. Також сайт чітко представляє основні напрямки діяльності організації. Відображено, що організація надає комплексну допомогу постраждалим від торгівлі людьми, домашнього насильства та інших форм гендерно-зумовленого насильства. Сайт містить інформацію про можливості співпраці, контактні дані гарячої лінії та посилання на актуальні проекти.

Зверху сайту знаходиться навігаційна панель, яка допомагає орієнтуватися на сторінках веб-сторінки громадської організації. На ній вказані наступні сторінки: «Про нас», «Діяльність», «Гарячі лінії», «Освітня платформа», «Науково-методична робота і медіація», «Корисне», «Бібліотека», «Контакти», а також вказані посилання на соціальні мережі в Facebook, Instagram та YouTube.

Є можливість перекласти веб-сторінку англійською мовою, що дозволяє розширити аудиторію та залучає міжнародну підтримку.

Сторінка «Соціальні проекти» знаходиться на стадії розробки.

Детально описано напрямки діяльності організації: протидія торгівлі людьми, захист прав дітей, сприяння дотримання прав жінок та гендерної рівності, протидія дискримінації, запобігання гендерно зумовленому насильству, зокрема, домашньому.

Також варто відзначити сторінку «Гарячі лінії», оскільки це єдина в Україні національна і безкоштовна гаряча лінія з питань попередження гендерно зумовленого насильства та торгівлі людьми. Є перелік можливих контактів, а також представлені флаєри, в котрих описана статистика звернень на гарячу лінію, принцип роботи, форми консультування.

На сторінці «Освітня програма» описані онлайн курси від ГО.

Ігрований онлайн квест «Живи без ілюзій»: головна мета – підвищити освіченість молодих жінок та чоловіків щодо різних форм і виявів домашнього та гендерно зумовленого насильства, зміцнення їхньої здатності впливати на

зменшення насильства та створення безпечного середовища, де відсутні будь-які прояви насильства.

Електронний курс «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе»: мета - розширення знань та навичок у сфері конфліктології серед освітян, навчання методам мирного врегулювання конфліктів, розвиток навичок ненасильницького спілкування та формування громадянської свідомості.

«Відеомодуль» та «Навчальний відеоролик» - відеоролики, які призначені для навчання майбутніх медіаторів-ровесників у проведенні медіації в освітніх закладах.

«Онлайн тест» - дозволяє виявити ознаки насильства, домашнього насильства, булінгу щодо дитини; надає рекомендації щодо дій у таких ситуаціях та інформацію про те, куди можна і потрібно звернутися за допомогою.

Узагальнюючи, можна сказати, що сайт ГО «Ла Страда-Україна» надає вичерпний огляд діяльності та послуг організації, включаючи основні напрямки роботи, проекти та контактну інформацію. Сайт добре організований і простий у навігації, з чітким викладом цілей і завдань організації. Чітко описані основні напрямки роботи організації. Важливим є те, що на сайті робиться акцент на Національну гарячу лінію організації, яка є єдиною в Україні. Організація також пропонує онлайн-курси та освітні програми.

З точки зору того, чого не вистачає організації, було б корисно включити більш детальну інформацію про конкретні послуги, які пропонує гаряча лінія, наприклад, типи консультацій, що надаються, і кваліфікацію консультантів. Крім того, сайт може отримати вигоду від більшої кількості візуального контенту, такого як зображення або відео, щоб зробити інформацію більш привабливою та такою, що запам'ятовується. Загалом, веб-сайт ефективно повідомляє про місію та цілі організації, надаючи чіткий огляд її діяльності та послуг.

4) ГО «Ліга сучасних жінок»

Сайт «Ліга Сучасних Жінок» присвячений першій жіночій організації Сумщини. Головна сторінка відображає інформацію про організацію, її місію та

цілі. Сайт має зручну навігаційну панель, яка дозволяє швидко знайти потрібну інформацію.

На головній сторінці вказані напрямки роботи: реалізація просвітницьких проектів, робота з суспільством для розвитку сприятливих умов для дівчат та жінок, допомога сім'ям з дітьми, протидія домашньому насильству.

Зверху сайту знаходиться навігаційна панель, яка допомагає орієнтуватися на сторінках веб-сторінки громадської організації. На ній вказані наступні сторінки: «Проекти», «Наші розробки», «Відео», «Наша команда», «Наші партнери та донори», «Контакти», «Новини», «Актуальні події», а також вказані посилання на соціальні мережі в Facebook, Telegram та Instagram.

Сайт доступний українською та англійською мовою.

Також на головній сторінці чітко прописані цінності та місія організації.

На сторінці «Проекти» є опис діючих проектів.

«Жінки для жінок: психосоціальне здоров'я та програми психосоціальної підтримки» - проект діє з березня 2023 року, за підтримки міжнародної організації Americares. Головна діяльність у рамках проекту включає: заняття з психогімнастики, тренінги з розвитку емоційного інтелекту «Палітра емоцій», групи підтримки для жінок «ПриСутність», інтерактивні зустрічі про стосунки «Відтінки близькості».

«Простір дитячих мрій» - проект реалізується з березня 2023 року за підтримки ГО «Ресурсний Центр Недержавних Організацій». Наявні послуги у рамках проекту: безоплатні консультації дитячої психологині, безоплатні консультації фахівчині-логопеда, тренінги для підлітків з ненасильницького спілкування «Трендове спілкування», розвивальні заняття для дітей 4-5 років, заняття з розвитку логічного мислення для дітей 6 років

«Безпечний простір для жінок і дівчат» - проект був реалізований у березні – вересні 2023 року, за підтримки International Medical Corps в рамках проекту «Відповідь України: підтримка громад, які постраждали від кризи в Україні».

Завдання проекту: надання всебічної допомоги жінкам та дівчатам, які зазнали гендерно зумовленого насильства або відчувають загрозу з його боку

(включаючи психологічну підтримку, юридичні консультації та підтримку у відновленні). Запобігання гендерно зумовленого насильства. Підвищення рівня санітарно-гігієнічної безпеки серед жінок та дівчат, які зазнали гендерно зумовленого насильства, а також серед потенційних бенефіціарів.

На сторінці «Наші розробки» розповідається про дві розробки для проекту «Жінки України: залучені, спроможні, незламні» за підтримки РАСТ Ukraine:

Гра «Чемпіони кібербезпеки» створена, щоб допомогти дітям навчитися як розпізнати шахрайство, як діяти у разі кібербулінгу або сексуальних домагань у соц.мережах, або ж як попередити витік особистих даних. Завдяки вікторині учасники зможуть покращити знання з кібербезпеки.

Настільна гра-квест «Вирішальний удар», створений просвітницький продукт для запобігання та протидії домашньому насильству.

Окрім зазначених контактів організації, на сайті присутня картка, що є досить зручно.

Підсумовуючи, можна сказати, що сайт громадської організації «Ліга сучасних жінок» надає якісний огляд діяльності та послуг організації, включаючи її основні напрямки роботи, проекти та контактну інформацію. Сайт добре організований і простий у навігації, з чітким викладом цілей і завдань організації. Добре описані основні напрямки роботи організації. Також продемонстровані авторські розробки, що свідчить про спрямованість організації на боротьбу з гендерно зумовленим насильством та домашнім насильством. Загалом, веб-сайт ефективно повідомляє про місію та цілі організації, надаючи чіткий огляд її діяльності та послуг.

5) ГО «Рада жінок Донеччини»

Сторінка «Рада Жінок Донеччини» на Facebook спрямована на підтримку та співпрацю з жіночими ініціативами в Донецькій області. За посиланням на сторінці можна знайти додаткову інформацію про діяльність та проекти, які реалізуються організацією.

Сторінка містить публікації, які стосуються актуальних подій, проектів та ініціатив. Є багато постів з корисною інформацією, картинки та фотографії з різних заходів.

На сторінці надано контактні дані для зв'язку та отримання додаткової інформації про організацію.

Розповідається про курс «Життестійкість молоді в умовах криз». «Життестійкість — це вміння протистояти стресу, відновлювати себе, свій психічний, фізичний та емоційний стан після травмуючих подій. Вона допомагає гідно проходити будь-які випробування. Життестійкість не є вродженим талантом, вона опановується і тренується. Ми можемо навчитися допомагати собі та іншим в умовах кризи, орієнтуватися на можливості, які відкривають труднощі, і легше переживати будь-які складні ситуації». Цей освітній курс допоможе прокачати життестійкість, навичку, яка стане у пригоді і зараз, і впродовж усього життя.

Також варто відзначити допис про освітній серіал «Інклюзивна молодіжна робота», який створюється громадською організацією «Рада жінок Донеччини» за фінансування та у межах гуманітарного реагування UNFPA, Фонду ООН у галузі народонаселення спільно з Регіональним офісом UNFPA у Східній Європі та Центральній Азії, Міністерством молоді та спорту України, Міністерством цифрової трансформації України та радницею-уповноваженою Президента України з питань безбар'єрності для Дія.Освіта. Серіал сприятиме розумінню та впровадженню найкращих практик інклюзивного підходу у роботі для працівників, працівниць та громадських організацій, які працюють з молоддю. Він забезпечить інструменти та поради, необхідні для того, щоб кожна молода людина могла активно брати участь у житті своєї громади.

Також ГО «Рада жінок Донеччини» впроваджує ініціативу в рамках проекту «Вистоїмо разом. Вдосконалення системи підтримки постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом/СНПК», який УЖФ виконує в партнерстві з громадською організацією «Ла Страда – Україна» та Асоціацією жінок-юристок України «ЮрФем». Для успішного надання допомоги жертвам

сексуального насильства в умовах конфлікту необхідна висока кваліфікація від спеціалістів, оскільки це вимагає розуміння контексту, професіоналізму та здатності до ефективної міжсекторної координації. Під час участі у навчальній програмі фахівці та фахівчині з Донецької області отримали всебічне розуміння різних аспектів роботи з жертвами сексуального насильства у конфлікті, щоб після повернення до своїх громад після деокупації ефективно надавати комплексну підтримку постраждалим.

ГО «Рада жінок Донеччини» проводить тренінги «Юридична грамотність та бюджетування» в рамках програми «Business Skills: перші кроки до власної справи».

ГО проводить програму «Soft skills», яка надає необхідні інструменти для особистого зростання та відновлення. У рамках програми розглядаються наступні питання: стратегія самовизначення, мотивація, мета, самоаналіз; кар'єрний шлях: ринок праці, співбесіди, резюме; тайм-менеджмент; ефективна комунікація; дизайн-мислення/ проєктний менеджмент.

На сторінці описується серія тренінгів «Протидія та запобігання домашньому насильству у громадах».

Підсумовуючи, фейсбук-сторінка організації «Рада жінок Донеччини» орієнтована на підтримку та співпрацю з жіночими ініціативами. Сторінка містить дописи про поточні події, проєкти та ініціативи, що містять корисну інформацію, зображення та фото з різних подій.

Проте, варто відзначити один з основних недоліків ГО «Рада Жінок Донеччини» - відсутність офіційного веб-сайту. Відсутність цього інформаційного ресурсу може обмежувати доступність інформації про діяльність організації, ускладнювати комунікацію з громадськістю та потенційними партнерами, а також ускладнювати залучення нових членів та волонтерів. Створення офіційного сайту може значно покращити комунікацію організації з громадськістю, забезпечити більшу доступність інформації про її діяльність та сприяти залученню нових зацікавлених осіб у підтримку та участь у проєктах.

б) ГО «ФемМайстерня»

Сайт «Феміністична Майстерня» присвячений феміністичним ініціативам та подіям у Львові. Судячи з опису, на сайті можна знайти інформацію про події, проекти та ініціативи, які сприяють розвитку феміністичного руху.

Зверху сайту знаходиться навігаційна панель, яка допомагає орієнтуватися на сторінках веб-сторінки громадської організації. На ній вказані наступні сторінки: «Події», «Новини», «Блог», «Про Нас».

Сайт доступний українською та англійською мовою.

Напрями роботи організації: гендерна та феміністська просвіта, створення, підтримка та розвиток фем-спільноти, підтримка жінок та дітей, які постраждали від війни.

Основні принципи роботи: горизонтальність, інклюзивність, залучення нових учасниць, відкритість до змістовного наповнення діяльності.

Тематикою роботи ГО є подолання гендерних стереотипів, поширення ідей фемінізму та протидії різним формам дискримінації.

На сайті детально описано зміст проектів. Вони включають: публічні лекції, виставки та акції проти гендерного насильства; простір для особистісного зростання та розвитку; навчальні програми з фемінізму, секс-освіти та репродуктивного здоров'я.

ГО «Феміністична Майстерня» надає психологічну підтримку для спільноти, особливо для жінок та дітей, які постраждали від війни. Це важливий аспект їхньої діяльності, який варто підкреслити.

Організація працює з іншими феміністичними організаціями по всій Україні, особливо в гарячих точках, щоб підтримати вразливі групи жінок та евакуювати їх. Це свідчить про широку географію їхньої діяльності та солідарність з жінками з інших регіонів.

Також ГО створила соціальні підприємства для підтримки професійного розвитку та працевлаштування жінок, які пережили гендерно зумовлене насильство. Це важливий аспект їхньої економічної підтримки постраждалих жінок.

Організація проводить інтерактивні онлайн заходи, такі як Ukrainian Feminist Kitchen#8, де обговорюються питання побудови солідарності між Україною та Італією. Це свідчить про активну роботу організації у сприянні обміну думками та ідей у феміністичному середовищі.

Заходи, які проводяться на сайті, мають інтерактивний характер, що сприяє активній участі та обміну думками серед учасників.

Загалом, ГО «Феміністична Майстерня» - це активна та різнобічна організація, яка надає широкий спектр послуг та підтримки жінкам, особливо тим, хто постраждав від війни та насильства. Вони працюють над створенням інклюзивного феміністичного простору та поширенням ідей гендерної рівності.

Сайт дає достатнє уявлення про діяльність організації, але більше інформації про конкретні послуги та їх доступність для різних категорій жінок могло б зробити картину повнішою.

7) ГО «ЮрФем»

Головна сторінка сайту «ЮрФем» представляє організацію як одне з перших об'єднань в Україні, покликане стати майданчиком для обміну знаннями, досвідом, розвитку та підтримки жінок у юридичній професії.

Асоціація жінок-юристок України «ЮрФем» є одним з перших об'єднань жінок-юристок в Україні та покликана стати майданчиком для обміну досвідом, розвитку та підтримки жінок у юридичній професії.

З початком повномасштабної війни «ЮрФем» стала місцем підтримки для потерпілих від сексуального насильства та всіх видів гендерної дискримінації.

Членкинями Асоціації є понад 300 представниць правничої професії: юристок, адвокаток студенток, науковиць, викладачок, працівниць правоохоронних органів.

На головній сторінці є великий банер із номером гарячої лінії та qr кодом для безоплатної юридичної допомоги.

Варто відзначити, що сайт доступний українською та англійською мовою.

Навігаційна панель сайту включає розділи «ЮрФем Award», «Академія Правозахисниць», «ЮрФем: підтримка», «Аналітичний центр», «ЮрФем:

освіта», «Партнери», а також вказані посилання на соціальні мережі в Facebook, Instagram, Telegram та TikTok, що дозволяє користувачам легко знаходити необхідну інформацію.

Є окрема сторінка, де прописані всі види допомоги, послуги та як звернутися до організації.

Основними цілями організації є: сприяння професійному розвитку жінок-юристок та підвищенню їх представництва, а також посиленню лідерства жінок-юристок у професійних об'єднаннях та інших організаціях; розвиток ефективної співпраці та взаєморозуміння між жінками-юристками, національними та міжнародними професійними організаціями жінок-юристок, науковими та іншими юридичними спільнотами; покращення розуміння в правничій спільноті національного та міжнародного законодавства щодо забезпечення гендерної рівності для ефективного захисту прав та можливостей жінок у всіх сферах суспільного та політичного життя в Україні; відстоювання прав та інтересів жінок-юристок; захист прав та інтересів жінок, особливо тих, хто зазнав насильства, дискримінації чи перебуває в інших кризових ситуаціях; здійснення моніторингу та дослідження дотримання прав жінок в Україні, зокрема жінок-юристок, а також принципу гендерної рівності та недискримінації.

Послуги, які доступні в організації включають: юридичні консультації та підтримку; підготовку заяв до поліції та збір доказів; пошук та фінансування послуг адвоката/адвокатки у вашому регіоні; супровід та підтримку на всіх етапах правової справи; направлення на медичну та психологічну допомогу; розроблення індивідуального плану безпеки; надання інформації про притулки та громадські організації, які діють у вашому регіоні та готові надати допомогу.

Аналітичний центр «ЮрФем» здійснює регулярні дослідження з метою захисту прав жінок в Україні, включаючи моніторинг судової практики та правоохоронної діяльності з гендерно-правового погляду.

Звіт «Домашнє насильство у 2023 році: дані та тенденції» містить статистичні дані за 2022-2023 роки, які описують кількість звернень до правоохоронних органів щодо випадків домашнього насильства.

Дослідження «Стандарти ЄС в сфері економічної самостійності жінок та розвитку жіночого підприємництва та національні гарантії, передбачені законодавством України» фокусується на аналізі національних гарантій у сфері самостійності жінок та підприємництва, а також на стандартах ЄС для формування пропозицій щодо впровадження відповідних стандартів у національне законодавство та практику України.

Дослідження «Гендерний вимір війни» включає 10 експертних статей, які досліджують гендерні аспекти різних сфер, де були зафіксовані воєнні злочини та порушення з боку Росії: депортації, руйнування інфраструктури, сексуальне насильство та відновлення справедливості для постраждалих. Результати дослідження експертів включали рекомендації щодо ідентифікації, розслідування воєнних злочинів, злочинів проти людяності та злочину геноциду, вчинених Росією в Україні.

Також є блок із командою організації та установчі документи.

Підсумовуючи, можна сказати, що ГО «ЮрФем» відіграє важливу роль у захисті прав жінок, надаючи їм не лише юридичну допомогу, а й підтримку та можливість розвитку у юридичній сфері. За допомогою свого сайту та різноманітних ініціатив, «ЮрФем» створює платформу для обміну досвідом та знаннями, сприяючи професійному розвитку жінок-юристок та їхньому лідерству. Організація також надає конкретні послуги, спрямовані на підтримку жінок у кризових ситуаціях, що дозволяє їм отримати необхідну допомогу та захист. ГО активно працює над покращенням умов для жінок-юристок та боротьбою з гендерно зумовленим насильством.

Загалом, аналіз показав, що сайти розглянутих НУО виконують ключову роль у поширенні інформації про їхню діяльність, послуги та проекти, що є важливим для налагодження ефективної комунікації з цільовою аудиторією. Тому можна виділити наступні переваги та недоліки досліджуваних неурядових організацій.

Переваги:

Більшість сайтів (ГО «Дівчата», БФ «Рокада», ГО «Ла Страда-Україна», ГО «Ліга сучасних жінок» та ГО «ЮрФем») мають чітку структуру та навігацію. Всі сайти мають багато візуального матеріалу. 6 із 7 веб-сайтів (ГО «Дівчата», БФ «Рокада», ГО «Ла Страда-Україна», ГО «Рада жінок Донеччини» та ГО «ЮрФем») є мультимовними та доступні українською та англійською мовами. Варто відзначити, що на сайті ГО «Ла Страда-Україна» наявна сторінка «Гарячі лінії» - це єдина в Україні національна і безкоштовна гаряча лінія з питань попередження гендерно зумовленого насильства та торгівлі людьми. Також ГО «Ла Страда-Україна» має онлайн навчання – курси, ігрові квести та тести. На сторінці ГО «Ліга сучасних жінок» продемонстровані авторські розробки (Гра «Чемпіони кібербезпеки» та настільна гра-квест «Вирішальний удар»), що свідчить про спрямованість організації на боротьбу з гендерно зумовленим насильством та домашнім насильством. БФ «Рокада» вказує про надання підтримки внутрішньо переміщеним особам, біженцям, шукачам притулку та постраждалому від війни населенню в 14 регіонах України. ГО «Рада жінок Донеччини» регулярно публікує пости, що висвітлюють їхні ініціативи, заходи та досягнення. Важливо, що публікації охоплюють широке коло питань, що стосуються жінок, зокрема, питання гендерної рівності, захисту прав, соціальної підтримки, освіти та культури. Це свідчить про комплексний підхід організації до вирішення проблем жінок. На веб-сторінці ГО «ЮрФем» є детальна інформація про «Центр ЮрФем: освіта», де запропонована навчальна онлайн-платформа, що надає доступ до різноманітних освітніх продуктів, таких як відеокурси, вебінари, онлайн-тренінги тощо.

Недоліки:

НУО, важливо звернути увагу на покращення прозорості та доступності інформації про їхню діяльність, активність на соціальних мережах для залучення громадськості, а також оптимізацію навігації та структури сайтів для полегшення користування ними. Наприклад, ГО «Рада жінок Донеччини» не має офіційної веб-сторінки, що обмежує доступність інформації про діяльність організації, ускладнює комунікацію з громадськістю та потенційними партнерами, а також

обмежує залучення нових членів та волонтерів. Сайт БФ «Рокада» не містить окремої сторінки, присвяченої проектам організації. Діяльність описана лише на сторінці «Новини», що є досить незручним, оскільки бенефіціарам буде важко знайти потрібну інформацію за короткий проміжок часу. Веб-сторінка ГО «ФемМайстерня» має недостатньо чітку структуру, а також нерегулярно оновлюється.

Підводячи підсумки аналізу сайтів розглянутих НУО, можна зазначити, що вони виконують важливу інформативну функцію. На веб-сторінках цих організацій розміщується інформація, яка дозволяє ознайомитися з діяльністю фондів, їхніми соціальними послугами, програмами та актуальними проектами. Сайти неурядових організацій є важливим джерелом інформації для широкої аудиторії. Вони надають можливість дізнатися про спектр послуг, які надають ці організації, їхні ініціативи та проекти. Інформація на сайтах допомагає потенційним бенефіціарам та партнерам краще зрозуміти напрямки роботи неурядових організацій. Таким чином, інформативна функція сайтів є дуже важливою для популяризації діяльності неурядових організацій та залучення нових зацікавлених сторін.

3.2 Види соціальної підтримки та особливості впровадження послуг для жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства

Для вивчення видів підтримки та послуг для досліджуваної цільової аудиторії проводилися напівструктуровані інтерв'ю з представниками НУО (додаток А). Спочатку проводилася оцінка розуміння проблеми гендерно-зумовленого насильства щодо жінок з боку респонденткаів. Для цього їм задавалися наступні запитання «Як Ви розумієте поняття «соціальна підтримка» та «Як Ви визначаєте «гендерно зумовлене насильство»?».

Аналізуючи відповіді респонденткаів щодо послуг у сфері ГЗН, можна зробити наступні висновки:

Респондентка 1 вказала, що комплекс послуг у сфері гендерно зумовленого насильства включає психологічні, психокорекційні, соціальні, правничі та медичні послуги, а також можливість отримання вузькопрофільних експертних послуг.

Респондентка 2 наголосила на різноманітності послуг у цій сфері, включаючи юридичні, соціальні, психологічні послуги, психологічну допомогу, адвокаційні кампанії та просвітницькі заходи.

Респондентка 3 зазначила, що цей комплекс послуг може включати психологічну, юридичну, творчі та відновлюючі рекреаційні заходи, фінансову підтримку, медичну допомогу, допомогу у пошуку житла та відновленні дітей.

Респондентка 4 відзначила важливість соціальної підтримки, просвіти про гендерно зумовлене насильство, створення послуг для жінок, включаючи психологічну, юридичну та медичну допомогу, а також систему встановлення справедливості.

Респондентка 5 розділила послуги на економічну, психологічну, соціальну та юридичну допомогу, враховуючи потреби постраждалої особи.

Респондентка 6 підкреслила важливість розуміння виду насильства для надання відповідної допомоги, забезпечення безпеки та здоров'я постраждалої.

Респондентка 7 висловила ідею про максимальну комплексну роботу всіх суб'єктів взаємодії, включаючи надання соціальних, психологічних, юридичних та медичних послуг для жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства.

Респондентка 8 зазначила, що комплекс послуг може включати кейс менеджмент, соціальний супровід, транспортний супровід, соціальні та психологічні консультації.

Респондентки також відзначають важливість соціальної підтримки та просвіти про гендерно зумовлене насильство, а також створення систем, які забезпечують справедливість. Всі вони погоджуються, що комплекс послуг повинен бути комплексним, включати різні види допомоги та бути направлений на відновлення та підтримку постраждалих жінок.

З відповідей респонденток, можна виділити спільне та відмінне:

Спільне: всі респондентки зазначають, що комплекс послуг у сфері гендерно зумовленого насильства повинен бути широким та включати різні види допомоги, такі як психологічні, соціальні, юридичні та медичні послуги. Більшість респонденткаів наголошують на важливості надання психологічної допомоги постраждалим особам. Також кілька респонденток підкреслюють необхідність просвітницької роботи та підвищення обізнаності про ГЗН.

Відмінне: Респондентка 3 додатково виділяє такі послуги, як фінансова допомога, допомога у пошуку житла, відновлення дітей, творчі та відновлюючі рекреаційні заходи. Респондентка 6 акцентує увагу на важливості розуміння виду насильства для надання відповідної допомоги та забезпечення безпеки постраждалої особи. Респондентка 7 наголошує на необхідності комплексної роботи всіх суб'єктів взаємодії (центри надання соціальних послуг, поліція, медична сфера, сфера освіти) для надання повного циклу послуг постраждалим особам. Респондентка 8 додає такі послуги, як кейс менеджмент, соціальний та транспортний супровід.

У результаті, отримані відповіді свідчать, що для ефективної підтримки жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, необхідні широкі та комплексні послуги, які включають психологічні, соціальні, юридичні, медичні, економічні, та відновлюючі аспекти підтримки. Це підкреслює важливість співпраці між різними суб'єктами, які працюють з постраждалими жінками, щоб забезпечити їх повну підтримку та відновлення.

Стосовно домінуючих форм насильства під час повномасштабного вторгнення респондентки погодились на тому, що в основному переважає змішана форма насильства, яка поєднує у собі елементи всіх видів. На думку респонденток, домінуючими видами насильства є сексуальне, психологічне та домашнє насильство. Про сексуальне насильство зазначили 7 респонденток (м. Київ, м. Львів, м. Суми та м. Мукачево), про психологічне насильство вказали 6 респонденток (м. Київ, м. Суми, м. Львів, м. Мукачево та м. Чернівці). Також 6 респонденток (м. Київ, м. Львів, м. Мукачево та м. Чернівці) назвали домашнє

насильство. Про фізичне насильство зазначили 3 респондентки (м. Чернівці, м. Львів та м. Суми). Економічне насильство назвали 2 респондентки (м. Суми та м. Чернівці). І одна респондентка (м. Суми) зазначила про політичне насильство.

Респондентка 1: *«Домашнє насильство, психологічне насильство, сексуальне насильство, зґвалтування, насильство у військових, конфліктних та постконфліктних ситуаціях. Примусові аборти, примусова стерилізація, примусовий шлюб, каліцтво статевих органів, сексуальні домагання.»*

Респондентка 2: *«Домашнє насильство, воно нікуди не поділося. І як і до війни, так і під час повномасштабної війни ця тема є актуальною. Це може бути як в офіційних шлюбах, так, в принципі, і в цивільних шлюбах або навіть на етапі зустрічаються молодих людей можна спостерігати принаймні психологічне насильство, воно точно є у багатьох випадках. Актуальним на сьогоднішній день є тема сексуального насильства та зґвалтувань. На превеликий жаль, такі випадки стаються. І дівчата, і жінки страждають від таких форм насильства.»*

Респондентка 3: *«Всі види: психологічне, фізичне, сексуальне, економічне та політичне.»*

Респондентка 4: *«Російська армія вчиняє сексуалізоване насильство, це не тільки зґвалтування, але також всі інші види, які підпадають під сексуалізоване насильство над жінками на окупованих територіях або на територіях, які були окуповані. Також це або психологічне, або фізичне насильство над жінками, військовослужбовцями. Домашнє насильство, сексуалізоване насильство, психологічний тиск, злочини на базі ненависті до представників ЛГБТК+.»*

Респондентка 5: *«Сексуальне насильство, зокрема сексуальні домагання. Це може бути в транспорті, в метро, в потягах. Є досить багато випадків. Ну і звичайно, зґвалтування як один з видів сексуального насильства. Домашнє, психологічне насильство.»*

Респондентка 6: *«Зараз у нас гостро стоїть питання сексуального насильства.»*

Респондентка 7: *«Існують різні види насильства, включаючи домашнє, сексуальне та вуличне насильство. Офіційна статистика свідчить про зростання психологічного насильства, особливо під час конфлікту.»*

Респондентка 8: *«Досить поширеним явищем і таким видом насильства є психологічне та економічне. В основному це досить рідше фізичне насильство, але воно, на жаль, присутнє. І, на жаль, присутнє домашнє насильство.»*

Після аналізу відповідей респонденток на питання *«Які послуги надаються жінкам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства під час війни?»* можна виділити наступні спільні та відмінні риси з надання послуг жінкам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства під час повномасштабної війни в Україні:

Спільне:

- Усі респондентки вказали на важливість психологічної підтримки для постраждалих жінок.
- Більшість респонденток зазначили про надання юридичної консультації та супроводу у правових питаннях.
- Всі респондентки відзначили надання інформаційної підтримки для жінок, які звертаються.

Відмінне:

- Респондентки вказали на широкий спектр послуг, включаючи рекреаційні заняття, курси з емоційної грамотності, масажі, заняття в басейні, а також уроки з сексуальної освіти та програми з попередження ГЗН.
- Деякі респондентки зазначили про соціальний супровід, спрямований на економічну спроможність та самозабезпечення жінок.
- Деякі респондентки вказали на послуги кейс менеджменту та перенаправлення до інших організацій у разі відсутності певних ресурсів.

Аналізуючи відповіді респонденток на питання *«Опишіть типовий соціально-психологічний портрет жінок, які звертаються до Вашої*

організації?», ми дійшли до висновку, що наразі неможливо описати типовий соціально-психологічний портрет постраждалих жінок.

Респондентки вказують, що будь яка жінка, яка постраждала від гендерно зумовленого насильства, може звернутися до їхньої організації. Це свідчить про загальну доступність послуг для всіх жінок у потребі.

Також респондентки підкреслюють різноманітність жінок, які звертаються за допомогою. Вони можуть бути різного віку, соціального статусу, з різним досвідом насильства.

Респондентки підкреслюють унікальність кожного випадку насильства, вказуючи, що немає типового портрету постраждалої особи. Вони наголошують, що насильство не обирає за віковими чи економічними категоріями, що підкреслює необхідність індивідуального підходу до кожного випадку.

Респондентка 7: *«Немає якогось уніфікованого портрету, постраждалої від насильства, будь то гендерно зумовлене або домашнє насильство. Кожний випадок є абсолютно унікальний. Насильство не обирає за якимись віковим категоріями або економічними складовими. Від насильства, на жаль, страждають абсолютно різні категорії людей з різними статусами, економічними спроможностями, діями, складом родин та наявністю дітей і всього іншого. Тому уніфікований портрет це буде максимально неправильно, некоректно.»*

На питання *«Яким чином жінки звертаються за допомогою до вашої організації?»* 7 із 8 респонденток повідомили, що постраждалі жінки переважно звертаються через гарячі лінії та соц.мережі.

6 із 8 респонденток на питання *«Чи є можливість отримати підтримку в будь який час?»* відповіли, що такої можливості немає.

Респондентка 7: *«Такої можливості, на жаль, немає. Тому що в нас немає цілодобової служби підтримки, в робочий час телефон ввімкнений. Якщо там ми отримали дзвінки в неробочий час, то на наступний день ми можемо перетелефонувати і вже поговорити з жінкою.»*

Аналізуючи відповіді на питання *«Які найбільш поширені причини, що приводять до проявів насильства?»* було виявлене наступне:

Респондентки вказують, що гендерні стереотипи та нерівність між чоловіками і жінками є основною базою для виникнення насильства. Існує соціальна прийнятність насильства, особливо щодо жінок, яка закріплена в суспільних установах.

Також більшість зазначила, що нездатність дорослих людей ідентифікувати та контролювати свої емоції, а також небажання звертатися за допомогою, призводить до проявів насильства.

Деякі респондентки вказують, що насильницька поведінка може бути зумовлена моделями поведінки, засвоєними з дитинства в сім'ї.

Також було відзначено, що нестабільний психоемоційний стан, невизначеність у майбутньому та економічні проблеми можуть бути чинниками, що провокують насильство.

Респондентки вказують, що вживання алкоголю може бути каталізатором для проявів насильства, посилюючи внутрішні проблеми та переживання.

Респондентка 3: *«Стереотипи і гендерні установки. Внутрішні - це основна така базова причина, чому люди вчиняють насильство. Тому що є соціальна прийнятність насильства, особливо якщо ми говоримо про людей з сільської місцевості, та й з міста також є такі. Тобто це внутрішні установки, внутрішні бачення. Це основна причина, чому вчиняється насильство.»*

На питання *«Чи змінилась кількість звернень до війни та зараз?»* лише 5 із 8 респонденток змогли дати узагальнену відповідь.

Респондентка 1: *«Так, стала трошки вищою. 2020 рік – 29 511 звернень, 2021 рік – 37 918 звернень, 2022 рік - 38 472 звернення, 2023 рік – 39 753 звернення, за перший квартал 2024 року - 10 202 звернення.»*

Респондентка 3: *«До війни я вам не назву, але за 2022 рік у нашому безпечному просторі для жінок і дівчат загалом було проведено 351 консультацій, а саме 207 психологічних та 144 юридичних консультацій.»*

Респондентка 5: *«Я б не сказала, що звернень збільшилось. Воно плюс мінус однаково. У нас за місяць буває сорок-п'ятдесят звернень, але це процес. Не завжди вони потребують звернення в поліцію. Це може бути просто консультація або, наприклад, психологічна допомога їм потрібна. І ми вже скеровуємо до наших партнерських організацій. Ну, близько 40-50 звернень на місяць. Це залежно все від періоду.»*

Респондентка 6: *«Цифри. Я навіть не назву вам, бо ми охоплюємо повністю всю Україну, і ми навіть охоплювали ті регіони, які зараз під обстрілами, які були раніше окуповані. Звернень набагато збільшилось, набагато масштабніше. Якщо говорити про загальні цифри, то за 2023 рік наша організація 87832 бенефіціари, було проведено 2178 тренінгів з секс просвіти та протидії гендерно зумовленому насильству. Також було 2100 заходів з соціальної реабілітації у безпечних просторах ГО «Дівчата».*

Респондентка 8: *«Якщо оцінювати це в динаміці, то так, збільшилась.»*

Після аналізу, можна зробити наступні висновки:

Респондентка 1 вказала на зростання кількості звернень з року в рік, що свідчить про певний «позитивний тренд» у зверненнях до організацій за підтримкою. За останні роки спостерігається стабільне збільшення кількості звернень.

Респондентка 3 вказала на конкретні цифри проведених консультацій у безпечному просторі для жінок, що вказує на зростання попиту на психологічну та юридичну допомогу.

Респондентка 5 відзначила, що кількість звернень залишається приблизно на одному рівні, але це може бути пов'язано з тим, що не всі звернення потребують негайної реакції або втручання поліції.

Респондентка 6 навела дані про збільшення кількості бенефіціарів та проведених заходів, що свідчить про широкомасштабну роботу організації та зростання популярності її послуг.

Респондентка 8 підкреслила, що збільшення кількості звернень може бути пов'язане з підвищенням інформованості та усвідомленості постраждалих про їх

права та можливості, що може призвести до зменшення випадків насильства у майбутньому.

Отже, загальний аналіз відповідей респонденток показує, що кількість звернень до організацій, які надають підтримку жінкам, що постраждали від гендерно зумовленого насильства, зростає в цілому, але варіюється в залежності від конкретних обставин та регіонів.

Підсумовуючи, можна побачити, що гендерно зумовлене насильство є поширеним явищем в умовах повномасштабної війни. Найпоширенішими формами є психологічне та сексуальне насильство. Також можна прослідкувати той факт, що не можливо описати загальний портрет постраждалої жінки. Відповіді респонденток підкреслюють різноманітність та унікальність жінок, які звертаються до організацій за допомогою. Важливою є індивідуальність кожного випадку та необхідність гнучкого підходу до надання підтримки, враховуючи різноманітні потреби та контекст проблем кожної жінки. Основними причинами, що призводять до проявів насильства, є гендерні стереотипи та нерівність, нездатність контролювати емоції, моделі поведінки, засвоєні з дитинства, психологічний стан та економічні чинники, а також вживання алкоголю.

3.3 Приклади кейсів по роботі з жінками в умовах повномасштабної війни

З метою більш чіткого уявлення про процес надання соціальної підтримки та послуг жінкам, нами було запропоновано усім респонденткам детально описати цей процес на прикладі кейсів.

У ході проведення дослідження було виявлено, що для аналізу отриманих кейсів складно обрати спільну структуру аналізу, оскільки кожен випадок є унікальним, на нього впливають різні фактори, такі як контекст, зміст та індивідуальний досвід. Тому застосування єдиної структури аналізу до різних випадків може призвести до того, що не будуть враховані важливі нюанси та тонкощі, характерні для кожного кейсу.

Складність та індивідуальність кожного випадку вимагають індивідуального підходу до аналізу, щоб відобразити глибину та унікальність ситуацій, описаних респондентками. Пристосовуючи аналіз до кожного конкретного випадку, можна отримати більш повне уявлення про конкретні проблеми, рішення та результати в контексті досвіду роботи кожної респондентки. Такий персоналізований підхід дає змогу точніше та глибше оцінити тонкощі та деталі, притаманні кожному конкретному випадку, забезпечуючи більш нюансований та ґрунтовний аналіз.

Сім із восьми респонденток навели приклади кейсів під час роботи з жінками, які постраждали від ГЗН:

Кейс 1

«Випадок домашнього насильства, наприклад, коли чоловік б'є дружину, вчиняє психологічне насильство, виганяє її з дому. Випадок зґвалтування, коли є безпосередньо зґвалтування людини. Фізичне, за допомогою інтимних частин тіла або інших підручних матеріалів. Сексуальні домагання, коли, наприклад, в транспорті вчиняються сексуальні домагання чоловіків, стосовно жінок або навпаки. Або, наприклад, не обов'язково в транспорті, це може бути в будь-якому громадському місці. Це може бути на робочому місці. Це може бути в навчальному закладі. Це може бути в бомбосховищі. Примусовий аборт, коли, наприклад, чоловік примушує дружину зробити аборт, або хтось із членів родини. Примусовий шлюб, коли такий самий примус є до того, аби побратися, коли одна або дві людини цього не хочуть. Сексуальне насильство, коли є дії сексуального характеру, наприклад, в шлюбі чи поза ним, але без проникнення в інтимні органи людини.»

Даний кейс показує різноманітність форм та контекстів насильств, в яких вони виникають. Цей опис допомагає виявити проблеми, що стосуються насильства, які можуть бути фізичними, психологічними, сексуальними, а також виявити особливості кожного виду насильства. Він також допомагає побачити рівень розуміння цих проблем з боку постраждалих, показуючи, які конкретні

ситуації можуть включати насильство, як вони можуть відбуватися в різних місцях та контекстах, і які можуть бути наслідки для жертв.

Кейс 2

«Якщо ми говоримо в принципі про випадки насильства, то це однозначно будь яка поведінка іншої людини. Вона значно впливає на самопочуття людини, яка страждає від цієї поведінки та від агресії, від тиску, від словесних образ, приниження. А це і є формою насильства. І, звісно, це є явною ознакою. Або коли ми чуємо про те, що подружжя, яке розлучилося, чи молода пара, яка розійшлась і вони припинили своє спілкування та припинили свої стосунки, однак хтось із партнерів може продовжувати ображати, принижувати цю людину, говорити за її спиною певні речі, про які людина все таки дізнається або відкрито може переслідувати її. Тоді це зрозуміло, що це є ознакою тендерно зумовленого насильства. І людині важливо дати зрозуміти, що можна з цим робити, як вона може себе захистити в цих умовах і взагалі, які можуть бути її дії. Насправді таких випадків є дуже багато. Часто ми стикаємося, особисто я в своїй роботі, з тим, коли дівчата розповідають, що вони страждають від сексуальних домагань. Це може бути в громадському транспорті, на робочому місці, просто в громадському місці. Тому що, на превеликий жаль, ми не можемо якимось неозброєним оком зрозуміти, що ця людина є для нас небезпечною, тому певні такі дії з боку інших людей можуть нести загрозу для людини. Добре, що дівчата і жінки ідентифікуються, що вони можуть про це відкрито говорити. Звісно, що є страх певного руху далі в цьому напрямку. Наприклад, у мене був кейс, зверталася жінка, яка стала постраждалою від сексуальних домагань на робочому місці. Вона розуміє, що це сексуальні домагання і що це значно впливає на її самопочуття і, в принципі, на її впевненість в тому, коли вона знаходиться на робочому місці, що вона є залежною від певних дій чи вказівок тієї людини, яка це робить. Але при цьому навіть усвідомлюючи, що це є проблемою, є певний страх того, щоб виносити цю ситуацію на загальне, звертатися до керівництва, піднімати це питання і в такий спосіб себе захищати, оскільки це можливість втратити роботу. А це думки про те: «Що про мене подумують інші. А як

взагалі це можна було допустити?». Тут спрацьовує почуття провини, що це можна було призупинити ще на якихось перших етапах і стадіях, коли це тільки починалося, а не вже зараз, коли це набуло таких серйозних форм прояву. Однак все одно дуже важливо пояснювати, що це проблема, з нею потрібно розбиратися, що інша людина порушує ваші права та інтереси. У такий спосіб це є неприпустимо. Ця людина не має права цього робити незалежно від того, що це ваш керівник чи будь хто інший. І врешті решт, так підходити до маленьких кроків, як виходити з цієї ситуації. Що стосується ще якихось прикладів, ну, мабуть, під час повномасштабної війни це випадки, що стосувалися сексуального насильства жінок та дівчат з боку військовослужбовців з боку країни агресора. І такі дзвінки були, такі кейси були. Ми також говорили про те, що це є злочином і що це обов'язково потрібно фіксувати. Особливо в часи повномасштабної війни, тому що це величезний злочин. Але знову ж таки, певний страх, нерозуміння, що буде відбуватися далі, неготовність дорослої людини чи навіть молододі дівчини, яка опинилась в такій ситуації, якось розголошувати це на загал або неготовність проходити цю процедуру, тому що це різні експертизи, зустрічі з різними експертами, спеціалістами, які мають зафіксувати всі ці моменти і особливості. Тому це не дозволяє в повній мірі захистити права та інтереси тієї людини, яка опинилась в такі жахливі ситуації. Але зі свого боку ми як організація, принаймні можемо надати кваліфіковану психологічну допомогу для цієї людини, аби попрацювати з її станом, аби вона почувалася якомога краще, знову ж таки, в тих умовах, які є на сьогоднішній день для неї самої, а краще, ніж це було до того, коли це стала ситуація. І в принципі, говорити про нашу готовність співпрацювати далі, коли вона буде готова, коли вона наважиться, то звісно, що ми її підтримаємо і детально розкажемо, що можна робити далі з цим.»

Узагальнюючи, варто відмітити, що насильство може приймати різні форми та проявлятися в різних ситуаціях, включаючи психологічне та сексуальне насильство. Цей кейс допомагає виявити проблеми, з якими стикаються постраждалі, такі як страх, нерозуміння, чи нерозуміння, як взаємодіяти з

ситуацією насильства. Він також показує, які можуть бути перешкоди для постраждалих у виявленні та захисті своїх прав та інтересів, включаючи страх втрати роботи чи страх відверто говорити про насильство. Цей кейс також вказує на важливість психологічної підтримки для постраждалих та необхідність пояснення їм їхніх прав та можливих дій у подібних ситуаціях. Він також відкриває проблему недостатньої готовності постраждалих звертатися за допомогою та розкриває складнощі у виявленні та реагуванні на насильство, особливо в умовах війни.

Кейс 3

«У нас є всі випадки всіх всіх форм насильства. До нас звертаються жінки і є ті, звичайно, у кого є вся комбінація всіх видів насильства в одному. Один з кейсів, коли дружина вже немає сил терпіти те насильство, яке вчиняли. Вона вирішує йти від свого чоловіка. Та він дуже гарно заробляє. Вона все своє життя прожила з ним і по суті, все життя була в декретній відпустці, тому що у них більше ніж двоє дітей і щодо неї було вчинено і сексуальне насильство, і економічне, психологічне і фізичне. Вона вирішила від нього піти, але це був дуже складний шлях, і досі він продовжується, тому що він, почавши маніпулювати дітьми, відібрав у неї дітей. Рішення суду там було. Ну, це такий дуже складний шлях, і вона отримувала і психологічну підтримку, і юридичну підтримку отримувала. І цей процес ще продовжується. Є жінка, яка втекла від свого чоловіка з Туреччини, який вчиняв щодо неї насильство. І він її переслідував «вплоть» до того, що він приїжджав на суд міста, де вона зараз знаходиться. І вона з юристкою нашою та психологинею консультуються щодо того, щоб їй був дозвіл на проживання, де має проживати дитина, щоб це було заключення зроблене. Тобто там юридично, психологічно такі складні кейси.»

Насильство може бути надзвичайно складним та багатогранним, включаючи різні форми, такі як сексуальне, економічне, психологічне та фізичне. Цей кейс допомагає виявити проблеми, з якими стикаються постраждалі, такі як маніпулювання дітьми, економічна залежність, психологічний тиск та фізична агресія. Він також показує, які можуть бути

складні та довгі процеси, які постраждали повинні пройти для захисту своїх прав та інтересів, включаючи юридичну та психологічну підтримку. Цей кейс також відкриває проблему переслідування постраждалих та їхніх дітей, що може бути надзвичайно стресовим та загрозливим для їхнього фізичного та психічного здоров'я.

Кейс 5

«Як я вже зазначала, ми переважно працюємо з сексуальним насильством і з різними видами тендерної дискримінації. Ну, до прикладу, в потязі є така справа, що постраждала зазнала сексуального насильства саме в потязі, саме коли вона була в купе. Так, це був нічний потяг. Вона приїжджала, вона була в купе з чоловіком, і він вчиняв при ній мастурбацію, то він думав, що вона спить. Це вважається сексуальним насильством. Це таки один з випадків. Ну але їх дуже багато і вони дуже різноманітні.»

Аналізуючи цей кейс, можна зробити висновок, що сексуальне насильство може приймати різні форми та відбуватися в різних місцях, включаючи громадський транспорт. Цей кейс допомагає виявити проблеми, з якими стикаються постраждалі, такі як сексуальне насильство в громадських місцях, включаючи ситуації, коли жертва вважається беззахисною або неprisутньою. Він також показує, які можуть бути складнощі у виявленні та реагуванні на сексуальне насильство, особливо коли воно відбувається в таких місцях, як купе потягу. Цей кейс також відкриває проблему різноманітності та поширеності сексуального насильства, підкреслюючи необхідність усвідомлення та боротьби з цим видом насильства в суспільстві.

Кейс 6

«У нас була лекція про домашнє насильство, і під час групового заняття, це навіть було не очікувано, що жінка змогла розкритися і розповісти те, що вона з чоловіком свариться, бо не хоче займатися з ним сексом. І тільки на лекції вона зрозуміла, що це є також насильство. Якщо є секс без згоди, то це також насильство. Інший випадок: переселенці з Маріуполя, і вони також розповідали, як вони проходили фільтрацію. Це було жахливо. Їм було складно розповідати,

але вони неодноразово приходили і розповідали, мабуть, була потреба в цьому, щоб винести цю інформацію, щоб забуватися хоч трошки про це, хоча таке не забувається.»

Домашнє насильство може приймати різні форми, включаючи сексуальне насильство в стосунках. Цей кейс допомагає виявити проблеми, з якими стикаються постраждалі, такі як нерозуміння того, що секс без згоди є насильством. Він також показує, як освітні заходи можуть допомогти постраждалим усвідомити та ідентифікувати насильство, яке вони зазнають. Цей кейс також відкриває проблему насильства, пов'язаного з конфліктом, зокрема фільтрацію, яку зазнали переселенці з Маріуполя. Він підкреслює, наскільки травматичним може бути такий досвід і як важливо мати можливість поділитися ним, навіть якщо це важко. Цей кейс демонструє важливість освіти та підтримки для постраждалих від домашнього та воєнного насильства.

Кейс 7

«Один з останніх, можна так сказати, випадків - це домашнє насильство у родині внутрішньо переміщених осіб, це насильство чоловіка стосовно дружини. В переважній більшості це було психологічне насильство, маніпуляції, залякування. А в подальшому це вже перейшло в фізичне насильство, а жінка зверталась в поліцію. Але поліція відреагувала, було заведено справу про адміністративне правопорушення, був виписаний терміново заборонний припис. В цей час, поки діяв терміновий припис, чоловік порушив його знову в частині саме фізичне насильство. Справу було передано в поліцію, але під час судового вже засідання справу було закрито за офіційною версією недостатньої кількості доказової бази, але фактично, як вже сказали постраждалі особи, безпосередньо в поліції, що кривдник заплатив хабар, котрий склав двадцять тисяч гривень для того, щоб цю справу було закрито. Наразі вона вже живе окремо, в них йде судовий процес щодо розлучення та місця визначення проживання дитини, оскільки вони мають маленьку дитину і це є головним інструментом маніпуляції. Але всі ці процеси тривають.»

Кейс демонструє складність та проблематику домашнього насильства, особливо в контексті внутрішньо переміщених осіб. Він допомагає виявити проблеми, з якими стикаються жертви насильства, такі як психологічний тиск, фізичне насильство та маніпуляції. Також показує, як система правоохоронних органів може бути недостатньо ефективною у вирішенні справ про насильство через корупцію та недостатню доказову базу. Він також відкриває проблему впливу фінансових маніпуляцій на рішення суду та показує, як дитина може стати інструментом маніпуляції в контексті розлучення. Всі ці аспекти вказують на складність та важливість вирішення проблеми домашнього насильства та захисту прав постраждалих.

Кейс 8

«Ознаки взагалі важко ідентифікувати візуально. Але хочу зазначити, що досить продуктивним є ідентифікація випадків насильства під час інформування, адже більшість постраждалих від насильства вони замкнені у так званому колі насильства, проживають своє життя кожен день однаково, і вони навіть не усвідомлюють, що над ними здійснюється насильство. Коли відбувається роз'яснення щодо видів насильства, ознак, а саме обмеження у певних ресурсах, фізичне якісь насильство, мається на увазі харчування, дії, певні якісь рухи. Тобто воно може проявлятися у вигляді синців, у вигляді якихось саден. Іноді вони навіть можуть візуально не ідентифікуватися, тому що постраждала їх приховує. Економічне насильство можна ідентифікувати завдяки значній потребі постраждалої у певних благах, тобто вона відчуває потребу, що вона голодна, що в неї немає там якихось ресурсів для задоволення базових потреб. Важче ідентифікувати психологічне. Це компетенція психолога. Психологиня у нас є, вона може визначити по поведінці людини. І зрозуміло, що, до речі, я не зазначила сексуальне насильство воно також присутнє. Серед випадків, які ми ідентифікували, і є сексуальне. Є постраждалі від сексуального насильства, але зазвичай звертаються не під час вчинення, не в ту дату, коли з ними це сталося, а вже це може бути день. У нас також є такі кейси, два кейси, де присутні такі випадки. І це, на жаль, найважче

ідентифікувати. Про це може розказати особа самотійно. Вона може розказати це як соціальному працівнику або може розказати це психологу в залежності від того, з ким вона бажає поспілкуватися. Так, економічне, психологічне, фізичний, сексуальне про всіх ми з вами поговорили і як їх визначити. Це все визначається в процесі розмови. Основне наше правило це людина повинна звернутися сама. Ми не шукаємо постраждалих, ми здійснюємо роз'яснювальну роботу. Коли особа відчуває потребу, ми на початку інформування оголошуємо номери телефонів гарячих ліній, зокрема наші гарячі лінії і нас, як фахівців. Під час інформування ми наголошуємо і в кінці особа може самотійно звернутися до нас по допомогу, і ми відповідно до стандартних операційних процедур, засобів та політики організації здійснюємо, виконуємо свою роботу далі. Це дуже довго. Розповідати про те, як здійснюється кейс менеджмент, але все відбувається за згодою сторони. Вона звертається. Ми говоримо про те, чим я можу їй допомогти. Конкретно ми складаємо план і з нею відповідно працюємо.»

Підсумовуючи, можна сказати, що кейс підкреслює важливість ідентифікації різних форм насильства, таких як психологічне, фізичне, економічне та сексуальне. Цей кейс допомагає виявити проблеми, з якими стикаються постраждалі, такі як недостатня усвідомленість насильства, складнощі у виявленні ознак насильства та маніпуляції з боку кривдників. Він також показує, як важливо проводити інформування та роз'яснення щодо видів насильства, щоб допомогти постраждалим усвідомити та звернутися за допомогою. Кейс також відзначає проблему труднощів у визначенні психологічного та сексуального насильства, підкреслюючи важливість психологічної та юридичної підтримки для постраждалих. Всі ці аспекти вказують на необхідність системного та індивідуального підходу до виявлення та реагування на випадки насильства.

Аналіз відповідей респонденток вказує на різноманітність форм гендерно зумовленого насильства, з якими стикаються жінки, що звертаються до НУО:

Сексуальне насильство: мають місце випадки зґвалтування та сексуальних домагань у громадських місцях, на робочому місці, у громадському транспорті.

Домашнє насильство: проявляються усі види насильства (фізичне, психологічне, економічне), було виявлено, що мають місце примусові дії, як примусовий аборт чи шлюб.

Психологічне насильство: проявляється по різному, це своєрідні маніпуляції, залякування, образи, що можуть призводити або призводять до психологічної травми та порушень ментального здоров'я.

Економічне насильство: найчастіше проявляється в обмеженнях доступу до ресурсів, базових потреб, що призводить до залежності та контролю з боку кривдника.

Сексуальне насильство під час війни: виявлено, що трапляються випадки сексуального насильства з боку військовослужбовців.

Респондентки підкреслюють, що жертвами гендерно зумовленого насильства можуть стати жінки різного віку, соціального статусу, сімейного стану. Важливими аспектами є психологічна травма, страх розголошення, небажання звертатися за допомогою через побоювання наслідків. Це, на їх думку, вимагає комплексного підходу до надання допомоги, включаючи психологічну, юридичну підтримку та соціальний супровід.

Отримані результати свідчать, що НУО в умовах повномасштабного вторгнення, з точки зору представників організацій, відіграють ключову роль у наданні допомоги жінкам, які постраждали від різних форм гендерно зумовленого насильства, враховуючи їхні індивідуальні потреби та особливості кожного випадку.

Респондентки відзначають важливість ідентифікації різних форм насильства, надання підтримки та допомоги постраждалим. Важливими аспектами є роз'яснення видів насильства, стимулювання самостійного звернення постраждалих за допомогою, а також проведення роботи з кожним випадком індивідуально, враховуючи його особливості та потреби.

Також важливо відзначити, що відповіді респонденток з різних регіонів України відрізняються за змістом та акцентами.

Можна виділити такі основні відмінності: респондентки з різних регіонів ацентують увагу на різних формах насильства. Також вони наводять різні приклади та кейси насильства, що відображає різноманітність ситуацій, з якими стикаються постраждалі. Респондентки описують особливості ідентифікації та реагування на випадки насильства в залежності від їхнього місця перебування.

Таким чином, відповіді респонденток відображають регіональні особливості у фокусі на різних формах насильства, різноманітності прикладів та кейсів, а також підходах до ідентифікації та реагування на випадки насильства.

Отже, НУО активно працюють над ідентифікацією, підтримкою та наданням допомоги жінкам, які постраждали від різних форм гендерно зумовленого насильства, забезпечуючи їм безпеку, психологічну та юридичну підтримку у складних життєвих ситуаціях.

РОЗДІЛ 4. ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час аналізу інтерв'ю представників неурядових організацій щодо надання соціальної підтримки жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства під час повномасштабної війни на запитання про відмінності у гендерно зумовленому насильстві (ГЗН) до війни та в умовах війни, виділяються декілька ключових аспектів. Перш за все, відзначається те, що повномасштабна війна виступає каталізатором, що призводить до збільшення частоти та жорстокості випадків ГЗН. Респондентки підкреслюють, що під час війни насильство стає не лише частішим, але й набуває нових форм, зокрема, пов'язаних з військовими, добровольцями та волонтерами.

До війни увага організацій, які працюють з ГЗН, була спрямована переважно на протидію домашньому насильству та проведення просвітницької роботи. Однак, під час війни, з'явилась нова форма гендерно зумовленого насильства - сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом (СНПК). Це призвело до збільшення уваги до різновидів ГЗН та розширення спектру послуг, що надаються постраждалим.

Одним із важливих аспектів, який відзначають респондентки, є збільшення кількості звернень під час війни, але водночас вказують на те, що деякі жінки можуть не реагувати вчасно через відчуття, що насильство неактуальне на тлі військових подій. Також, важливою є розширення можливостей для отримання допомоги та підтримки жінкам, які постраждали від ГЗН під час війни.

Важливо відзначити, що неурядові організації в Україні активно працювали над проблемою гендерно зумовленого насильства як до, так і під час повномасштабного вторгнення Росії, проте їхня діяльність зазнала певних змін.

Хоча основні напрямки їхньої діяльності залишилися незмінними, деякі аспекти роботи зазнали трансформацій.

До війни організації фокусувалися на наступних аспектах: розвінчування стереотипів, пов'язаних з ГЗН, та навчання реагувати на такі випадки. Надання допомоги жінкам, які зазнавали домашнього насильства, незалежно від віку,

соціального статусу чи сімейного стану. Робота з жінками, які перебували в токсичних стосунках, та жінками, які зазнавали домашнього насильства протягом багатьох років. Розробка та впровадження в школах програм сексуальної освіти та інформування про ГЗН. Співпраця з іншими організаціями, представниками ДСНС, поліції та місцевою владою для боротьби з гендерною нерівністю та проявами ГЗН.

Типовий портрет клієток включав жінок різного віку (від 20 до 60+), соціального статусу та сімейного стану. Спільним для них був пригнічений психологічний стан, почуття провини, невпевненість у можливості вирішення ситуації та брак підтримки найближчого оточення

Під час повномасштабного вторгнення організації продовжили свою роботу, адаптувавши її до нових реалій. Основна увага приділялася жінкам ВПО, які опинилися в нових для себе умовах окупації чи вимушеного переїзду за кордон. Надавалося житло та психосоціальна підтримка жінкам ВПО. Проводилися уроки в школах про сексуальну освіту, особисті кордони, сексуалізоване насильство та ГЗН з метою попередження насильства.

Спільним для діяльності організацій до та під час війни є: фокус на протидії ГЗН та наданні допомоги постраждалим жінкам. Співпраця з іншими організаціями, установами та владою для координації зусиль. Проведення просвітницьких заходів, зокрема в школах.

Відмінністю є поява нових категорій клієток - жінок ВПО, які потребували специфічної допомоги в адаптації до нових умов.

Організації продовжують активно співпрацювати з державними структурами, громадським сектором, міжнародними організаціями та посольством України в інших країнах в рамках національного механізму перенаправлення в ситуаціях домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Основні проблеми в процесі співпраці - бюрократія, паперова тяганина та обмежений графік роботи установ.

Експертки наголошують на важливості розвитку мультидисциплінарних команд, оскільки постраждалим необхідна допомога різних фахівців.

Організації проводять навчання консультантів за програмами протидії ГЗН, маючи великий досвід роботи в цій сфері.

Загалом, неурядові організації відіграють ключову роль у протидії ГЗН в Україні, адаптуючи свою діяльність до нових реалій. Вони продовжують надавати комплексну допомогу постраждалим.

ВИСНОВКИ

1. Дослідження щодо гендерно зумовленого насильства (ГЗН) в Україні, проведені за 2022-2024 роки, вказують на те, що це насильство є поширеним та різноманітним, з різними формами, включаючи фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильства. Гендерно зумовлене насильство може бути використовуване як військова зброя, особливо в умовах війни. Виявлено, що жінки в Україні зазнають насильства з боку чоловіків, особливо коли вони є внутрішньо переміщеними особами, жінками в регіонах, постраждалих від конфлікту, жінками на підконтрольних Росії територіях, жінками старшого віку, ромськими жінками та ЛГБТКІ+. Дослідження також показали, що значна частина людей в Україні виправдовує насильство щодо жінок, що сприяє заниженню інформації та увічненню шкідливого ставлення до жертв.

2. Аналіз сайтів неурядових організацій (НУО), які працюють над захистом прав жінок та боротьбою з гендерно зумовленим насильством, показав, що вони виконують важливу інформативну функцію. Більшість сайтів мають чітку структуру, навігацію та багато візуального матеріалу, що полегшує користування ними. Переважна кількість веб-сторінок є мультимовними, доступними українською та англійською мовами. Деякі організації, такі як ГО «Ла Страда-Україна» та ГО «Ліга сучасних жінок», пропонують онлайн-навчання, ігри та тести, спрямовані на боротьбу з гендерно зумовленим насильством. БФ «Рокада» вказує на надання підтримки внутрішньо переміщеним особам та постраждалому від війни населенню в різних регіонах України. ГО «Рада жінок Донеччини» активно публікує пости, що висвітлюють їхні ініціативи, заходи та досягнення, демонструючи комплексний підхід до вирішення проблем жінок. ГО «ЮрФем» має детальну інформацію про освітню онлайн-платформу з різноманітними навчальними продуктами. Водночас, деякі організації, такі як ГО «Рада жінок Донеччини», потребують покращення прозорості та доступності інформації на своїх сайтах. Загалом, веб-сторінки неурядових організацій є важливим джерелом інформації для широкої аудиторії,

надаючи можливість дізнатися про спектр послуг, ініціативи та проекти, спрямовані на допомогу постраждалим від гендерно зумовленого насильства.

Основними напрямками роботи досліджуваних НУО можна виділити: соціальну підтримку, психологічну підтримку та юридичну підтримку. ГО «Ла Страда-Україна» проводить консультивання жінок через гарячу лінію. Надає первинної психологічну та правову допомогу жінкам, які постраждали від ГЗН в умовах конфлікту. ГО «Ліга сучасних жінок» надає психологічну допомогу, юридичну допомогу. Також проводить кейс менеджмент та курси з емоційної грамотності. Організовує психологічну гімнастику, творчі заняття. Надає безкоштовний юридичний супровід в суді та пропонує послуги безпечного простору. ГО «Феммайстерня» займається більш просвітницькою діяльністю. ГО розробляє і впроваджує в школах сексуальну освіту та поширює інформацію про гендерно зумовлене насильство. Також проведуть тематичні події, присвячені темі ГЗН. ГО "ЮрФем" має гаряча лінія для постраждалих. Вони надають первинні юридичні консультації. Скерувують до адвокатів для вторинної правової допомоги та супроводу на всіх етапах судового чи досудового розслідування. Також надають безоплатні послуги адвокатів. ГО «Дівчата» допомагають в переїзді від кривдника. Оплачують тимчасове проживання. Надають психологічну допомога, психосоціальну підтримку, гуманітарну допомога. Проводять юридичні консультації та супровід. Організують інформаційні сесії для постраждалих. Співпрацюють з правоохоронними органами, громадськими організаціями та соціальними інституціями. ГО «Рада жінок Донеччини» надає інформаційну підтримку та опрацює алгоритм дій для захисту від домашнього насильства. Надає соціальний супровід, психологічну допомогу. Впроваджує програми з економічного самозабезпечення, розвитку та побудови життя. БФ "Рокада" проводить інформування громад про насильство, його прояви, ознаки та алгоритми дій. Надає послуги кейс менеджменту. Є транспортний супровід постраждалих. Також надається соціальні консультації та супровід, психологічна допомога, перенаправлення до інших організацій при необхідності.

3. Аналіз кейсів по роботі з жінками в умовах повномасштабної війни, розкрив широкий спектр форм та контекстів насильства, а також виявив особливості кожного виду насильства. Ці кейси допомогли виявити проблеми, з якими стикаються постраждалі, такі як страх, нерозуміння, чи нерозуміння, як взаємодіяти з ситуацією насильства. Вони також показали, які можуть бути перешкоди для постраждалих у виявленні та захисті своїх прав та інтересів, включаючи страх втрати роботи чи страх відверто говорити про насильство. Кейси, демонструють різноманітність форм насильства, які можуть бути сексуальним, економічним, психологічним, фізичним, і що вони можуть відбуватися в різних місцях, таких як домашній простір, робоче місце, громадський транспорт, навчальний заклад, бомбосховище, тощо. Ці приклади також розкривають складнощі у виявленні та реагуванні на насильство.

Важливо відмітити, що насильство може бути надзвичайно складним та багатогранним. Це підкреслює необхідність усвідомлення та боротьби з цим видом насильства в суспільстві, а також важливість психологічної підтримки для постраждалих та необхідність пояснення їм їхніх прав та можливих дій у подібних ситуаціях.

Отже, у дослідженні ми вивчили діяльність неурядових організацій під час повномасштабної війни в Україні з надання соціальної підтримки для жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, проаналізували практичні кейси та визначили види допомоги та соціальної підтримки.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Проведене дослідження дає підстави сформулювати наступні рекомендації для НУО по роботі з жінками, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, які взяли участь у дослідженні:

У соціальних мережах:

1. Надавати більше інформації про підтримку щодо ГЗН та умови їх отримання.
2. Створити чат-бот для цілодобового надання інформації.
3. Проводити інформаційні кампанії для підвищення обізнаності про ГЗН під час війни та ресурси допомоги.

У внутрішній структурі НУО:

4. Проводити тренінги для співробітників та волонтерів НУО щодо ефективного реагування на випадки ГЗН.
5. Розширювати перелік послуг для жінок, які постраждали від ГЗН під час війни.
6. Ініціювати створення нових ресурсів та послуг для жінок, які постраждали від ГЗН, наприклад, шелтери, безпечні простори, тощо.

Зовнішня діяльність:

7. Розвивати партнерство з іншими НУО, державними установами та міжнародними організаціями для збільшення обсягу та впливу послуг підтримки.
8. Створити мережу підтримки для впорядкування перенаправлень та забезпечення комплексного догляду за постраждалими.
9. Адвокатувати впровадження законів, що конкретно стосуються сексуальних домагань та ГЗН під час війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ірха Ю. Б. (2024). Теоретико-правова характеристика гендерно зумовленого насильства. Актуальні питання теорії та практики правозастосування : колект. монограф. ; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. В. Кириченка. Дніпро : ЛПРА, 6-26.
2. Ковальова О. В., Дубенко О.М. (2020). Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству: сучасні виклики та напрями їх вирішення. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/38>
3. «Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)»: Міжнародний документ від 11.05.2011 р. №994_001-11
4. Костіна Т., Булах І. (2021). Гендерно зумовлене насильство та його види: Домашнє насильство. Вісник Львівського університету, 11, 80–86.
5. Мандзик П. І. (2023). Досвід зарубіжних країн у протидії домашньому насильству як гендерно зумовленій формі насильства. Retrieved from: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2023-4-12>
6. Охман О., Дерев'янку Т., Логінова Н. (2023). Кримінологічні аспекти гендерно зумовлених злочинів в умовах збройних конфліктів. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки, 65 (2), 35-40.
7. Павленко Т. А. (2023). Вплив відкритої збройної агресії РФ проти України на прояви гендерно зумовленого насильства. Retrieved from: http://repository.ukd.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/510/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%202023%20%282%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=2
8. Політова А. С. (2022). Протидія гендерно зумовленому насильству як європейська цінність. Retrieved from: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.3.7>

9. Політова А. С. (2023). Форми гендерно зумовленого насильства в умовах збройного конфлікту (воєнного стану). Retrieved from: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.53>
10. «Про благодійну діяльність та благодійні організації»: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI
11. «Про громадські об'єднання»: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI
12. «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»: Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV
13. Уварова О. О. (2018). Права жінок та гендерна рівність. Retrieved from: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_9_copy.pdf
14. Addis S., Snowdon, L. (2023). What works to prevent violence against women, domestic abuse and sexual violence (VAWDASV)? A systematic evidence assessment. *Journal of Community Safety and Well-Being*, 8(2), 75–84.
15. Gerasymenko G. V., (2015). Gender-based violence in Ukraine: Issues of assessment and policy response. *Demography and Social Economy*, 25(3), 138-148.
16. Havronska T., Krasnolobova I., Bortniak V., Bondar, D., Boiko A. (2021). The Role of Public Authorities in Combating Gender-Based Violence. *Cuestiones Politicas*, 71 (39), 387-404.
17. Iesue L., Lozovska O., Timmer A., Jawaid A. (2022). Who is suffering gender-based violence in Ukraine? A snapshot of domestic violence during war and a global pandemic. *Scientific journal Ukrainian Society*, 82(3), 52-63. Retrieved from: <https://doi.org/10.15407/socium2022.03.052>
18. Johnson J. E. (2023). How Russia's war in Ukraine can change gender studies. *Front Sociol*, 30(8) 1220438. Retrieved from: doi: 10.3389/fsoc.2023.1220438.
19. Johnson J. E. (2024). Corrigendum: How Russia's war in Ukraine can change gender studies. *Frontiers in Sociology*, 13 (9), 1-11. Retrieved from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10720891/pdf/fsoc-08-1220438.pdf>
20. Kanbur N. (2021). Istanbul Convention: Commitment to Preventing Gender-Based Violence. *Journal of Adolescent Health*, 69 (2), 354-355.

21. Lainas, S. (2023). Self-help/mutual aid groups for health and psychosocial problems: Key features and their perspectives in the 21st century. *American Journal of Community Psychology*, 72(3-4), 271–287. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12718>

ЕЛЕКТРОННІ ДЖЕРЕЛА:

22. Amnesty International. (2020). Збройний конфлікт на Сході України загострив проблему домашнього і сексуального насильства. Retrieved from: <https://www.amnesty.org.ua/gbv-eastern-ukraine-report/>

23. CARE Evaluations. (2023). Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні. Retrieved from: https://careevaluations.org/wp-content/uploads/RGA_Ukraine_2023_UKRAINE_UKR.pdf

24. Openup. (2022). Гендерно чутливі дані. Огляд ситуації в Україні. Retrieved from: <https://11l.ink/epMcL>

25. UN Women. (2022). Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні: огляд вторинних даних. Retrieved from: <https://ukraine.unwomen.org/sites/default/files/2022-04/RGA%20of%20Ukraine.pdf>

26. UN Women. (2022). Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні: огляд вторинних даних. Retrieved from: <https://ukraine.unwomen.org/sites/default/files/2022-04/RGA%20of%20Ukraine.pdf>

27. UNFPA. (2022). Запобігання та реагування на насильство за гендерною ознакою: національна правова база та міжнародні стандарти. Retrieved from: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_gbv_2022_fin.pdf

28. UNICEF.(2022). Підтримка людей, які пережили гендерно зумовлене насильство. Retrieved from: https://www.unicef.org/ukraine/media/28041/file/GBV-booklet_A4.pdf

29. Апостроф. (2023). Brave&Safe: від гендерно зумовленого насильства в Україні страждають жінки: кожна п'ята - старша 60 років. Retrieved from: <https://apostrophe.ua/ua/news/society/2023-07-14/bravesafe-ot-genderno-obuslovlennogo-nasiliya-v-ukraine-stradayut-zhenschiny-kazhdaya-pyataya--starshe-60-let/300874>

30. БФ «Рокада». Retrieved from: <https://rokada.org.ua/>

31. ГО «Дівчата». Retrieved from: <https://www.divchata.org/uk/>
32. ГО «Ла Страда-Україна». Retrieved from: <https://la-strada.org.ua/>
33. ГО «Ліга сучасних жінок». Retrieved from: <https://www.femligaup.com.ua/>
34. ГО «Рада жінок Донеччини». Retrieved from: <https://www.facebook.com/rada.zhinok.donechchyny/>
35. ГО «ФемМайстерня». Retrieved from: <https://femwork.org/en/>
36. ГО «ЮрФем». Retrieved from: <https://jurfem.com.ua/>
37. Громадська Альтернатива. (2020). Забезпечення прав жінок і дівчат, які зазнали внутрішнього переміщення: роль громадських організацій. Retrieved from: <https://rm.coe.int/pub-alter-ngos/16809f2b04>
38. Департамент соціального захисту. (2024). Попередження домашнього насильства. Retrieved from: http://plsz.gov.ua/info_scr/dom_nas1.html
39. Міністерство внутрішніх справ України. (2022). Нормативно-правові акти з питання запобігання та протидії домашньому насильству. Retrieved from: <https://mvs.gov.ua/uk/domestic-violence/useful-links/normativno-pravovi-akti-z-pitannia-zapobigannia-ta-protidiyi-domasnyomu-nasilstvu>
40. Міністерство соціальної політики України. (2023). Боротьба з гендерно зумовленим насильством: Мінсоцполітики та UNFPA окреслили напрями стратегічної співпраці. Retrieved from: <https://www.msp.gov.ua/news/23239.html>
41. Міністерство соціальної політики України. (2023). Насильство за ознакою статі не можна толерувати: куди звертатися і що робити, якщо ви стали жертвою чи свідком. Retrieved from: <https://www.msp.gov.ua/news/22561.html>
42. Міністерство соціальної політики України. (2023). Психологічне насильство домінує у зверненнях на Національну гарячу лінію: результати дослідження. Retrieved from: <https://www.msp.gov.ua/news/23304.html>
43. ОБСЄ. (2020). Гендерна політика в нормативно-правових документах. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/02.2021/genderna-polityka.pdf>

44. Опендатабот. (2024). Рекордну кількість справ про домашнє насильство зареєстрували у 2024 році. Retrieved from: <https://opendatabot.ua/analytics/domestic-violence-2023>
45. Східноукраїнський центр громадських ініціатив. (2017). Війна без правил: гендерно-обумовлене насильство, пов'язане зі збройним конфліктом на сході України. Retrieved from: [https://totalaction.org.ua/public/upload/book/1526026794_gon_201117_web_\(1\).pdf](https://totalaction.org.ua/public/upload/book/1526026794_gon_201117_web_(1).pdf)
46. Укрінформ. (2022). Комітет ООН визнав досягнення України у сфері гендерної рівності. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3612479-komitet-oon-viznav-dosagnenna-ukraini-u-sferi-gendernoi-rivnosti.html>
47. Укрінформ. (2023). В Україні від початку повномасштабної війни зареєстрували 225 випадків сексуального насильства. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3748035-v-ukraini-vid-pocatku-povnomasstabnoi-vijni-zareestruvali-225-vipadkiv-seksualnogo-nasilstva.html>
48. Укрінформ. (2023). Сексуальне насильство на окупованих територіях - елемент тероризму і пригнічення спротиву. Як покарати злочинців? Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3747968-seksualne-nasilstvo-na-okupovanih-teritoriah-element-terorizmu-i-prignicenna-sprotivu-ak-pokarati-zlocinciv.html?fbclid=IwAR3tZSsv-7BkXbUrTnERrNZ5a0Qkyn-RF9zxRiLJOZHs6rfcsLpQIZVVSCO>
49. ЮрФем. (2023). Гендерний вимір війни. Retrieved from: <https://jurfem.com.ua/hendernyy-vymir-viyny/>
50. CARE, UN Women. (2024). Closing the Gender Gap in Humanitarian Action in Ukraine. Retrieved from: <https://reliefweb.int/attachments/ceaa8f24-37e0-43ba-b70d-b034687b26b9/Closing%20the%20Gender%20Gap%20in%20Humanitarian%20Action%20in%20Ukraine.pdf>
51. CARE. (2023). Ukraine Gender Snapshot: Findings from the reSCORE 2023. Retrieved from: https://reliefweb.int/attachments/47aabde5-f8b7-4eab-b6fa-9e122085008b/Gender-report_01-36_3_web.pdf

52. Dale A., Maki K., Nitia R. (2021). A Report to Guide the Implementation of a National Action Plan on Violence Against Women and Gender-Based Violence. Retrieved from: <https://lukesplace.ca/wp-content/uploads/2021/06/National-Action-Plan-Final-Report.pdf>
53. GBV AoR. (2022). Gender-based violence in Ukraine. Retrieved from: <https://gbvaor.net/sites/default/files/2022-05/Ukraine%20GBV%20SDR%20%2025%205%2022%20Final%20format%20amended.pdf>
54. International Medical Corps. (2024). Gender-based violence prevention & response. Retrieved from: <https://internationalmedicalcorps.org/program/womens-childrens-health/gender-based-violence-response-prevention/>
55. International Rescue Committee. (2023). What is gender-based violence – and how do we prevent it? Retrieved from: <https://www.rescue.org/article/what-gender-based-violence-and-how-do-we-prevent-it>
56. Moschel M. (2023). The European Union’s Actions in the Domain of Combating Gender-Based Violence. Retrieved from: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4484300>
57. Sciences Po. (2024). Exploring Horizons: A European Outlook on Gender Based Violence. Retrieved from: <https://www.sciencespo.fr/gender-studies/en/news/exploring-horizons-a-european-outlook-on-gender-based-violence/>
58. The Kvinna till Kvinna Foundation. (2023). The increase of gender-based violence in Ukraine amidst Russia’s full-scale invasion. Retrieved from: <https://kvinnatillkvinna.org/2023/12/12/the-increase-of-gender-based-violence-in-ukraine-amidst-russias-full-scale-invasion/>
59. UN Women. (2022). Ending violence against women and girls. Retrieved from: <https://ukraine.unwomen.org/en/shcho-my-robymo/podolannya-nasylstva-shchodozhinok-ta-divchat>
60. UN Women. (2022). Modelling effective approaches to preventing violence against women combatting gender-based violence project (CGBV). Retrieved from: <https://asiapacific.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ESEAAsia/Docs/Misc/2020/03/bd-CGBV-Prevention-Framework.pdf>

61. UN Women. (2023). 16 Days of Activism against Gender-Based Violence. Retrieved from: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/unite/16-days-of-activism>
62. UN Women. (2023). Ending violence against women. Retrieved from: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women>
63. UN Women. (2023). In Focus: War in Ukraine is a crisis for women and girls. Retrieved from: <https://www.unwomen.org/en/news-stories/in-focus/2022/03/in-focus-war-in-ukraine-is-a-crisis-for-women-and-girls>
64. UNHCR. (2024). Gender-based Violence. Retrieved from: https://www.unhcr.org/gbv-toolkit/_test/
65. UniSAFE. (2022). Results from the largest European survey on gender-based violence in academia. Retrieved from: <https://unisafe-gbv.eu/project-news/results-from-the-largest-european-survey-on-gender-based-violence-in-academia/>
66. USAID. (2020). Select GBV Literature Reviews: The Impact of Information Communication Technologies on GBV. Retrieved from: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00WR39.pdf
67. USAID. (2020). Select gender-based violence literature reviews conflict and post-conflict interventions to reduce conflict-related sexual violence and advance survivor recovery. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/351784278_SELECT_GENDER-BASED_VIOLENCE_LITERATURE_REVIEWS_CONFLICT_AND_POST-CONFLICT_INTERVENTIONS_TO_REDUCE_CONFLICT-RELATED_SEXUAL_VIOLENCE_AND_ADVANCE_SURVIVOR_RECOVERY
68. World Health Organization. (2013). Global and regional estimates of violence against women. Retrieved from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564625>

ДОДАТОК А

Гайд напіструктурованого опитувальника для працівників неурядових організацій, які надають послуги гендерно зумовленого насильства

Вступ

Мене звати Анастасія, я студентка магістерської програми 2-го року навчання Національного університету «Києво-Могилянська академія» за спеціальністю «Соціальна робота». Я проводжу дослідження на тему «Діяльність неурядових організацій, що надають допомогу жінкам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства під час повномасштабної війни». Це дослідження дозволить виявити основні види ГЗН щодо жінок, які звертаються до НУО, а також описати зміст послуг у процесі соціальної підтримки та шляхи оптимізації роботи.

Опитування є конфіденційним, Ваші особисті дані не будуть розголошеними та використовуватимуться лише для даного дослідження. Інтерв'ю займе орієнтовно 45 хвилин нашого часу. З Вашого дозволу, під час опитування, буде використовуватися диктофон, для того, щоб зафіксувати інформацію максимально повно. У будь-який момент, Ви можете відмовитися від участі у дослідженні. Дякую Вам за згоду взяти участь у цьому дослідженні.

Заповнюється інтерв'юєром після проведення інтерв'ю:

1. Номер інтерв'ю: № _____
2. Дата: «___» _____ 2024 р.
3. Початок інтерв'ю: _____ год. _____ хв.
4. Завершення інтерв'ю: _____ год. _____ хв.

Блок 1. Дані про респонденткаа

1. Організація: _____
2. Посада: _____

3. Стаття: _____

4. Місто/область, у якій працюють: _____

5. Досвід роботи з постраждалими від ГЗН (кількість років): _____

Блок 2. Загальні питання

1. Як Ви розумієте поняття «соціальна підтримка»?

2. Чи могли б ви описати, що на вашу думку включають послуги у сфері ГЗН?

3. Скажіть, будь ласка, Як Ви визначаєте «гендерно зумовлене насильство»?

4. Скажіть, будь ласка, на вашу думку чим і як відрізняється ГЗН до війни та в умовах війни?

5. Опишіть види насильства, які найчастіше вчиняють по відношенню до жінок та дівчат під час війни.

5.1. Чи відрізняються ці види насильства, які вчинялися до війни?

5.2. Які найбільш поширені причини, що приводять до проявів насильства?

6. Яким чином ваша організація розуміє та пояснює гендерно зумовлене насильство?

6.1. З якими випадками гендерно зумовленого насильства ви працюєте?

6.2. Які його основні ознаки, що дозволяють вважати їх саме гендерно зумовленими?

6.3 Наведіть, будь ласка, приклади таких кейсів.

7. Якою є державна політика щодо протидії гендерно обумовлену насильству у нашій країні?

7.1. Що на вашу думку слід змінити?

Блок 3. Діяльність організації

1. Як давно ваша організація надає послуги жінкам, що постраждали від гендерно зумовленого насильства під час війни?

2. Які послуги надаються жінкам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства під час війни?

3. Яка допомога надається жінкам, що постраждали від гендерно зумовленого насильства (медична, психологічна, юридична, соціальна тощо)?

4. Яким чином жінки звертаються за допомогою до вашої організації?

5. Чи є можливість отримати підтримку в будь який час?
6. Чи змінилась кількість звернень до війни та зараз?
  - 6.1. Назвіть, будь ласка, число звернень до та під час війни/Розкажіть, будь ласка, детальніше.
7. Чи є в організації конкретні програми/проекти, спрямовані на надання допомоги жінкам, які постраждали від ГЗН під час війни?
8. Чи могли б ви сказати, як змінився перелік та зміст послуг, що надаються фахівцями постраждалим від ГЗН до війни і тепер.
9. Які найбільші труднощі на вашу думку є в організації у процесі надання допомоги жінкам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства під час війни?
10. Чи є у вашої організації програми або ініціативи спрямовані на попередження гендерно зумовленого насильства в умовах війни?
  - 10.1 Розкажіть, будь ласка, детальніше.

Блок 4. Дані про клієнтів

1. Опишіть, будь ласка, типовий соціально-психологічний портрет жінок, які звертаються до Вашої організації? (статус, скільки років проживають у шлюбі, кількість дітей, психологічний стан, тощо)
  - 1.1. Чи могли б Ви описати типовий портрет постраждалих осіб?
2. На вашу думку, чи змінився портрет постраждалої особи під час війни?
  - 2.1 Чим саме він відрізняється?
3. Чи є відмінності у вашій роботі з клієнтками до та під час війни?
  - 3.1 Розкажіть, будь ласка, детальніше.

Блок 5. Співпраця та координація

1. Чи співпрацює ваша організація з іншими установами та організаціями для надання допомоги постраждалим жінкам?
  - 1.1. Якими є механізми співпраці з іншими організаціями (урядовими та неурядовими) у сфері протидії гендерно зумовленому насильству?
  - 1.2 Як відбувається переадресація до інших організацій?

2. Які основні проблеми на вашу думку виникають у процесі співпраці між установами та організаціями у процесі підтримки постраждалим жінкам?
3. Чи використовуєте ви під час надання послуг, жінкам, що постраждали від ГЗН роботу фахівців мультидисциплінарної команди?
  - 3.1 Чи потрібно це розвивати?
4. Чи проводите ви підготовку консультантів за програмами ГЗН?
  - 4.1 Якщо такі програми існують, назвіть їх.

Завершення інтерв'ю, подяка респонденткаові:

Можливо, ви хотіли б ще щось додати, що на вашу думку є важливим щодо теми обговорення?

Ще раз дякую, що знайшли час та погодились на інтерв'ю!

ДОДАТОК Б

Схема контент-аналізу веб-сторінок неурядових організацій

Аналіз проводився за такою схемою: огляд головної сторінки, опис проєктів та активностей, опис послуг.

Таблиця 3.1.1 Перелік НУО та посилання на веб-сторінки

№ п/п	Назва НУО	Посилання на сайт
1	ГО «Дівчата»	https://www.divchata.org/uk/
2	БФ «Рокада»	https://rokada.org.ua/
3	ГО «Ла Страда-Україна»	https://la-strada.org.ua/
4	ГО «Ліга сучасних жінок»	https://www.femligaup.com.ua/
5	ГО «Рада жінок Донеччини»	https://www.facebook.com/rada.zhinok.doneshchyny/
6	ГО «ФемМайстерня»	https://femwork.org/en/
7	ГО «ЮрФем»	https://jurfem.com.ua/